

GÖTABIBLIOTEKEN

2016

GÖTABIBLIOTEKEN I SIFFROR

Götabiblioteken är ett samarbete mellan Regionbibliotek Östergötland, de tretton Östgötakommunerna samt Tranås kommun.

Östergötland och Tranås har tillsammans nära 470 000 invånare.

Här finns:

45 folkbibliotek, varav 31 är filialer/närbibliotek
3 bokbussar.

Nära 250 anställda.

Över 300 publika datorer.

Sammanlagt har Götabiblioteken nära 3 700 000

fysiska besök på biblioteken per år, i snitt blir det

över 10 000 besök per dag.

Götabiblioteken har:

Drygt 1 500 000 fysiska titlar att låna.

Över 20 000 e-böcker.

Cirka 3 000 000 fysiska utlån per år.

Över 40 000 e-böcker laddas ner per år.

Över 120 betalda databaser och nättjänster som låntagarna kan utnyttja, bland annat:

Library Press Display/Pressreader, med cirka 6 000 tidningar och tidskrifter som du kan nå omedelbart.

Det är en webbaserad portal, som erbjuder alla, från den vanlige läsaren till forskaren, material från mer än 100 länder på 60 språk.

Mediearkivet/Retriever som innehåller artiklar från cirka 300 svenska tryckta dagstidningar, tidskrifter och affärspress. Här finns artiklar i pdf-format från Östgöta Correspondenten, Norrköpings Tidningar och Folkbladet med flera tillgängliga.

Alex med biografiska fakta och presentationer av 5 500 skönlitterära författare, varav cirka en tredjedel är svenska. Där finns även barn- och ungdomsförfattare, deckarförfattare, SF-författare och populärförfattare.

Visste du att:

Götabiblioteken har en mängd besökare på webben och låntagare som bor i andra länder. Många finns i Norden, men andra finns också i bland annat USA, Tyskland, England, Indien och Sydkorea.

Östgöta Taltidning har fler amerikanska än svenska besökare på sina webbsidor.

Efter Startsidan, Mina sidor med lån & reservationer så väljer besökarna Unga berättare på Götabibliotekens webb.

Götabiblioteken 2016 ges ut av Regionbibliotek Östergötland

Redaktör: Lena Udd

Layout: Rolf A Olsson

Ansvarig utgivare: Kerstin Olsson

Omslagsbild: Björn Jarl

Tryck: LTAB

ISBN-nummer 978-91-88151-03-2

INLEDARE

Yttrandefrihet, demokrati, integration.

Stora frågor, brännande aktuella, har präglat året som gick. De utmaningar som samhället ställdes inför i samband med den stora flykt- ingvågen hösten 2015 har självfallet också påverkat arbetet på Götabiblioteken under hela 2016. Berättelserna från de olika biblioteken inom Götasamarbetet, som följer här, visar hur biblioteken på olika sätt fullgör sitt arbete med att verka för det demokratiska samhällets utveckling.

2016 var det 250 år sedan Sveriges första Tryckfrihetsförordning infördes. Tryckfriheten har det sedan dess varit lite till och från med. Tryckfrihet och yttrandefrihet är rättigheter som måste värdas. Det kräver medvetenhet och kunskap, inte minst hos bibliotekspersonalen som arbetar i en öppen mötesplats med uppdraget att ”verka för det demokratiska samhällets utveckling”, enligt bibliotekslagen. Vad och hur ett bibliotek ska vara, och hur man ska uppföra sig där, har debatterats flitigt i media under året. En ledare i DN skriver att bibliotek ”... ska vara utmanande rum av bilder och motbilder, som ger medborgarna så många perspektiv på världen som möjligt”. Bra, förutom att biblioteken är till för alla i vårt samhälle, även dem som inte hunnit bli medborgare.

Läs artikeln om modiga Mjölby biblioteks Tryckfrihetsvecka i artikeln När det fria ordet stör. Och om samhällskommunikatörernas viktiga roll för att nyanlända ska förstå det svenska samhället och bidra till dess utveckling. Och 100 år av biblioteksutveckling

i Söderköping som ger en bra bild av ett modernt folkbibliotek idag, inklusive hängmattan. Att ha en skön stund i hängmattan och läsa skönlitteratur är ett finurligt sätt att växa som människa och ”få så många perspektiv på världen som möjligt”.

Ja, läs hela Götabiblioteken 2016, om den bredd och kompetens som finns hos personalen på alla de bibliotek som ingår i vårt samarbete, och den utveckling som hela tiden måste ske på biblioteken, som en del i samhällsbygget.

KERSTIN OLSSON
Chef, Regionbibliotek Östergötland

Demokratiupdraget, Finspång.

Tankar om kärlek i Valdemarsvik.

INLEDARE 3
Kerstin Olsson, Regionbibliotek Östergötland.

DEMOKRATIDAGEN 6
Inledningen till en utvecklingsprocess.

MIK 9
Strategi för framtidens bibliotek.

FRUKOSTMÖTEN 10
En arena för litteraturen.

E-MEDBORGARVECKAN 11
Fokus: offentliga e-tjänster.

NYANLÄNDA 12
I huvudet på en samhällskommunikatör.

BOXHOLM 14
Karis resa från det tyska barnhemmet.

FINSPÅNG 16
Direkt från biblioteks vardagen.

KINDA 18
Ett kulturellt vardagsrum.

LINKÖPING 20
Ny i Sverige – välkommen till biblioteken!

MJÖLBY 23
När det fria ordet stör.

LEONARDS PLÅSTER 25
Ett plåster. En bok. En metod.

MOTALA 26
En buss kommer lastad.

NORRKÖPING 28
En bokbussnörd berättar.

SÖDERKÖPING 30
Skön sommarläsning i hängmattan.

VADSTENA 32
En vanlig vecka i Vadstena.

VALDEMARSVIK 34
Många barn bidrog med sina tankar om kärlek.

YDRE 36
Från Tahirtorget till Ydre.

ÅTVIDABERG 38
Planeringen för flytten fortskrider.

TRANÅS 40
Biblioteket är ett självklart centrum.

UNGA BERÄTTARE! 42
Meriem Jamil 2016 är skivstipendiat.

NOTERAT 43
Biblioteken ännu mer tillgängliga.
Pigg 50-åring fortsätter att utvecklas.
Mer ljud till fler.

Bibliotekens demokratiska uppdrag

”Demokratidagen var inledningen till en utvecklingsprocess så att biblioteken är rustade att fortsätta verka för det demokratiska samhällets utveckling.”

Att planera för en gemensam dag för all personal vid Götabiblioteken kräver lång framförhållning och ett angeläget program. Därför var det extra roligt att två tredjedelar av all personal kunde frigöras för en dag om bibliotekens demokratiska uppdrag. Allt medan en tredjedel, plus vikarier, kunde hålla de bibliotek öppna som inte hade möjlighet att stänga. Programmet filmades för att de som inte var där ändå ska kunna ta del av innehållet.

Under dagen belystes olika aspekter på bibliotekens demokratiska uppdrag, med exempel från verkliga livet på dilemman som uppstår när olika intressen strider mot varandra.

Får vem som helst hyra eller låna bibliotekens lokaler? Vad betyder fri åsiktsbildning? Ska biblioteken säga nej till vissa grupper trots att lagen säger att biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla? Får biblioteken ha litteratur med rasistiskt eller annat kränkande innehåll? Alternativa fakta? Ska man rensa i hyllorna? Vem bestämmer? Var går gränsen? Hur kränkt får man bli? Kan barn ta skada av innehåll i vissa medier?

Det finns många åsikter om vad ett bibliotek är och vad ett bibliotek ska göra. Det debatteras också flitigt i både press och i sociala medier. Om Tintin i Kongo och Lilla hjärtat som rensats ut från vissa barnbibliotek eller får vara kvar. Om Julia Caesar eller Bibliotek mot rasism. Och tysthetsdebatten, får man låta eller måste det vara knäpptyst? Journalisten Carina Glenning hade några dagar tidigare i sin krönika i Östgöta Correspondenten sagt att hon ville skriva en etikettbok med titeln Håll-truten-på-bibliotek. Varsågod. Men det fick förstås en del kommentarer under demokratidagen.

Utgångspunkter

Niclas Lindberg inledde dagen. Han är bibliotekschef i Västerås sedan några månader tillbaka. Som ledamot av Svenska Unescorådet och tidigare generalsekreterare för Svensk biblioteks förening är han väl påläst när det gäller lagar, manifest och bibliotekets roll i samhället. Utifrån

FN:s Agenda 2030, Unescos folkbiblioteksmanifest, svenska regeringsformen, bibliotekslagen och andra texter, berättade han om sitt förhållningssätt när han nu som nybliven bibliotekschef i Västerås ska hantera vardagens realiteter på biblioteket:

- Bibliotekens primära demokratiska uppdrag handlar om informationsfrihet och fri åsiktsbildning – INTE om att vara en arena för vem som helst, att säga vad som helst när som helst. Din rätt att vilja veta går före någons vilja att berätta.
- Mitt jobb som bibliotekschef styrs inte av mina privata åsikter.
- Att med bibehållna värderingar om allas lika värde leda biblioteken att utföra sitt demokratiska uppdrag att bidra till fri åsiktsbildning.
- Jag har landat i perspektivet Frihet till – inte frihet från.

Normkritik och läsning

Sofie Samuelsson är utvecklingsledare på Regionbibliotek Stockholm och arbetade tidigare på Hallonbergens bibliotek. Det är ett känt hbtq-certifierat bibliotek. Sofies första uppdrag på regionbiblioteket var att reflektera över sina erfarenheter där och skriva en bok. Den fick titeln Normkritik, hbtq och folkbibliotek, ett försök. Hennes föreläsning för dagen handlade om Normkritik och läsning. Normkritik handlar om att synliggöra och ifrågasätta värderingar – undersöka, reflektera och värdera. Målet är inkludering och ett likvärdigt bemötande, och utgångspunkten är mänskliga rättigheter och demokrati.

Sofie inledde med en berättelse: Det är lugnt på biblioteket, en kollega sitter mitt på biblioteksgolvet och läser, på arbetstid. Finns det inget att ta itu med? Observera normen! Hur ofta ser man bibliotekspersonal sitta och läsa i bibliotek? Resonemanget fördes över på läsande förebilder, på möjligheten att inleda samtal med besökarna om läsning, gick vidare till tjejböcker och killböcker, genus och färg, medvetenhet, normer och makt.

Sofie resonerade, hon gav inga färdiga svar men har en hel uppsättning frågor för att ”plocka isär föreställningar

Panelen – Niclas Lindberg, Catharina Isberg, Sofie Samuelsson och Anja Feltreuter lyfte fram flera olika perspektiv på bibliotekens demokratiarbete.

om världen”. Som illustrerades med exempel från läsning av Kenta och Barbisarna av Pija Lindenbaum samt Kulturrådets Med läsning som mål: Om metoder och forskning på det läsfrämjande området. Intressant att gräva vidare i.

Hårt tryck i Helsingborg

Catharina Isberg, bibliotekschef i Helsingborg, berättade om när hon fick utstå hårt tryck mellan intressenter, media och kommunens policy när ett planerat program ställdes in. Kulturförvaltningens policy var att inte hyra ut lokaler till arrangemang av politisk, religiös eller opinionsbildande karaktär. Där kom bibliotekets demokratiska uppdrag i kläm. Tidningsrubriker som ”Påtryckningar ställer in program om Ukraina”, ”Om yttrandefrihetens dödgrävare”, ”Om stadsbibliotekets odemokratiska policy”, ”Hård kritik mot bibliotek i Helsingborg” var

Ändamål

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

påfrestande för alla som jobbade på biblioteket.

Efter diskussioner i kommunen kom ett nytt beslut om biblioteket som öppna mötesplatser där alla ska känna sig välkomna att fritt debattera, inhämta kunskap, yttra sina åsikter samt ta del av andras åsikter i olika frågor. Biblioteket kan nu upplåta sina lokaler till olika grupper, i enlighet med bibliotekslagen. Nu blev rubrikerna istället ”Biblioteksanställda är demokratikämpar” och ”Demokratiens förkämpar”.

En intensiv och lärorik period, mycket dialog internt och externt kring bibliotekets demokratiska uppdrag, program, inköspolicy och bemötande, där både chef och personal gick ut stärkta i sin profession, kommenterade Catharina.

Omdebatterat i Mjölby

Innan det avslutande panelsamtalet berättade Anya Feltreuter, bibliotekschef i Mjölby om ”Tyckfrihetsveckan” som också väckte debatt, och om det skriver jag ingenting här eftersom det har en egen artikel några sidor längre fram. När det fria ordet stör...

Många har kommenterat demokratidagen efteråt med ord som; uppskattat, nödvändigt, viktig dialog som måste fortsätta på det egna biblioteket och tillsammans på Götabiblioteken ... Och ja, det planeras redan för en fortsättning. Demokratidagen var inledningen till en utvecklingsprocess så att biblioteken är rustade att fortsätta ”verka för det demokratiska samhällets utveckling”.

TEXT: KERSTIN OLSSON

Regionbibliotek Östergötland

FOTO: PATRIK LJUNGQVIST

Framtidens bibliotek spänner över allt från äldre folianter till kurser i programmering.

Strategi för framtidens bibliotek

När WEF, World Economic Forum, identifierar de allra viktigast kompetenserna inför år 2020 hamnar komplex problemlösning, kritiskt tänkande och kreativitet överst på listan.

Hur ska biblioteken möta framtiden med tanke på det?

I en värld som blir alltmer tekniskt komplicerad, och där informationen väller över oss behöver biblioteken ha genomtänkta strategier för att kunna – som det står i bibliotekslagens ändamålsparagraf – ”verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning”.

Det är en av anledningarna till att Regionbiblioteket har fått i uppdrag från bibliotekscheferna inom Göta (samtliga kommuner i Östergötland och Tranås kommun) att ta fram en strategi för MIK, Medie- och informationskunnighet.

Digital delaktighet

Under hösten 2015 och våren 2016 har biblioteken i Östergötland fått besök av utvecklingsledare från Regionbibliotek Östergötland där olika frågor diskuterats, och där MIK och digital delaktighet varit huvudfrågorna. Vid besöken framkom att MIK är ett område som behöver utvecklas. Med anledning av detta har ett kompetensutvecklingsarbete påbörjats för Götabiblioteken där bland annat ett material från Statens Medieråd, MIK för folkbibliotek använts, se www.statensmedierad.se.

De diskussioner och samlade kun-

skaper som personalen på biblioteken bidragit med kommer att vara en del av det underlag som ska användas när strategin skrivs.

Nytänkande

Regionbiblioteket har även påbörjat en utvecklingsprocess som har namnet Crossmedia. Det handlar liksom arbetet med MIK om bibliotekens roll i framtiden, behovet av relevant kompetensutveckling och omvärldsbevakning. Det handlar om att botten i teorier kring bibliotekens uppdrag och roller och nytänkande i attityder och verksamhet. Detta kan till exempel innebära att biblioteken har aktiviteter som till exempel programmering, i samarbete med andra eller själva. Ett praktiskt exempel på det är Makerspace på bibliotek/Skaparbibliotek som utvecklats hos bland annat Vaggeryds bibliotek. Berättandet och berättelsen är också centrala begrepp i detta utvecklingsarbete. Syftet är att inom det demokratiska uppdraget höja kompetensen om crossmedia och rusta biblioteken för framtiden.

Deltagare från nästan alla bibliotek i Götasamarbetet ska genom föreläsningar, studiebesök, samtal, praktiska övningar och egna reflektioner få en

Faktaruta

MIK: Medie- och informationskunnighet. Samlingsbegrepp för de kompetenser som gör att människor kan hantera, värdera och analysera det informationsflöde som förekommer i olika medier.

MIK handlar också om att förstå mediernas roll i samhället och att själv kunna uttrycka sig och skapa innehåll i olika medier.

Crossmedia: Att korsa olika uttrycksformer för berättande, till exempel litteratur och spel. Ofta använt för att ange att en korsar analogt med digitalt

Statens Medieråd: Statlig myndighet som verkar för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan.

djupare kunskap om hur biblioteken kan genomföra sina uppdrag nu och i framtiden.

Processen påbörjades under hösten 2016 och kommer att fortsätta under 2017.

TEXT: HELENA AGNEMAR
Regionbibliotek Östergötland
FOTO: BJÖRN JARL

En arena för litteraturen

Biblioteken ska främja litteraturens ställning. Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Så formuleras bibliotekens uppdrag om litteraturen i bibliotekslagen.

I den regionala biblioteksplanen som gäller från 2016 står det att Regionbiblioteket har särskilt ansvar för att lyfta litteraturen som konstform, att utforma nya strategier för litteratur, skrivande och läsning, utveckla biblioteken som arena för östgötska författare samt att utveckla kompetensen vad gäller nya genrer och medieformer.

I Östergötland finns många människor som har litteraturen som bas och levebröd men som kanske inte har så många forum att träffas i. Det var en utgångspunkt för Regionbiblioteket när en för några år sedan anordnade det första frukostmötet

för verksamma inom litteraturområdet i Östergötland. Det är författare, förläggare, kritiker, illustratörer, bloggare, översättare, journalister, bibliotekspersonal, lärare, forskare med flera som träffas, fikar, pratar och lyssnar på och pratar med någon intressant gäst och varandra.

Förföljda författare

Ämnena har varierat: Vid ett av tillfällena presenterades den kartläggning av Litteraturens villkor som gjordes av Annika Ekström Stockman 2014. På den senaste frukosten var ämnet litteraturkritikens roll i dagens samhälle.

Ett annat av tillfällena handlade om hur ungdomars läsning förändrats och att det finns andra sätt att ta till sig en berättelse än att en läser en tryckt text. Det var forskaren Christina Ohlin Scheller vid Karlstad

universitet som höll denna intressanta föreläsning som gjorde att vi kanske ruckades lite i uppfattningen om hur ungdomar läser – eller inte läser – och hur vi värderar det.

På en annan frukost pratade Elnaz Baghlanian, redaktör och kanslist på Svenska PEN, om författares villkor med fokus på förföljda författare. Det är ett ständigt aktuellt ämne som också uppmärksammades på den frukost som gästades av förläggaren Anna Bengtsson från Erzats förlag, som är Svetlana Aleksijevitj svenska utgivare.

”Smal” litteratur

Anna Bengtsson, vars framträdande var ett samtal med journalisten och litteraturskribenten Mats Granberg, berättade också om hur det går att överleva som ett litet förlag som ger ut ganska ”smal” litteratur i en värld

där konkurrensen om läsarna är stenhård.

Nästa gång var också utformat som ett samtal mellan Mats Granberg och denna gång, med poeten, översättaren och kritikern Magnus William Olsson. Han har varit verksam inom litteraturområdet under en lång tid och är bland annat initiativtagare till Kritikklubben, ett nystartat forum för kritik inom konstområdena. Ämnet var litteraturkritik med utgångspunkt i att kritiken fått en alltmer undanskymd roll, både i medier och i människors medvetande. Det blev ett mycket intressant samtal som engagerade dem som kommit så de också deltog i samtalet.

Inspiration och idéer

Syftet med frukostarna är att verksamma inom litteraturområdet ska ha ett forum att kunna möta andra verksamma, att få inspiration och att kunna pröva idéer som kan leda utvecklingen vidare för hur litteraturens ställning ska kunna förstärkas. Det kan gälla hur biblioteken ska kunna bli en starkare arena för författarna i regionen eller hur människor ska bli mer intresserade av litteratur överhuvudtaget, både genom att läsa men också genom det egna skapandet.

En början till utveckling är de samtal som inletts mellan Regionbiblioteket och bland andra Linköpings universitet som syftar till att skapa ett forum för att stärka litteraturens ställning och att många fler får möjlighet både att möta litteraturen och att vara delaktiga i skapandet av den.

TEXT: HELENA AGNEMAR
Regionbibliotek Östergötland

Det hände på e-medborgarveckan

För tredje året i rad genomfördes e-medborgarveckan. Den arrangeras på nationell nivå av Digidelnätverket, www.digidel.se. Samtidigt arrangerades också dyslexiveckan av dyslexiförbundet FMLS.

Alla huvudbibliotek

I Östergötland deltog samtliga huvudbibliotek, och för första gången deltog 1177.se och Vardagsteknik för dig på samtliga huvudbibliotek för att informera om sina tjänster. I Östergötland finns fyra visningsmiljöer för

vardagsteknik. Där visas teknik som underlättar vardagsaktiviteter och som ökar tryggheten. Det kan till exempel vara armbandsur med inbyggd gps, trygghetslarm, sensorer för att upptäcka fall med mera.

Även handikappföreningarna i Östergötland deltog på olika bibliotek.

Under veckan besöktes biblioteken av cirka 500 personer som ville lära sig mer för att kunna hantera sin digitala vardag.

TEXT: KIRA BERG

Regionbibliotek Östergötland

Visningsmiljöer för vardagsteknik

Möjligheternas bostad i Motala www.motala.se/valfardsteknologi

Visningsmiljö Tunet i Mjölby www.mjolby.se

Hagdahliska huset i Linköping www.linkoping.se/hagdahliska

Smartoteket i Norrköping www.norrkoping.se

Fakta

E-medborgarveckan arrangeras av nätverket Digidel, www.digidel.se. Fokus: offentliga e-tjänster.

Dyslexiveckan arrangeras av dyslexiförbundet FMLS. Fokus: Läsa på olika sätt.

Samtliga huvudbibliotek deltog i e-medborgarveckan.

1177.se och vardagsteknik för dig besökte samtliga huvudbibliotek.

Länsstyrelsen besökte tre bibliotek för att informera om betaltjänster.

Biblioteken arrangerade egna aktiviteter.

Flera olika samarbetspartners, bl.a. Handikappföreningarna i Östergötland.

I huvudet på en samhällskommunikatör

Shireen Haj Mustaffa och Ghassan Al-Janabi är överens. Deras arbete med att stötta nyanlända svenskar är viktigt – både för dem som kommer och för det svenska samhället.

– Vi lär ut vilka regler, lagar och traditioner som finns i Sverige. Vi öppnar dörrar, visar på möjligheter och skapar kontakter mellan nyanlända och svenskar.

Shireen och Ghassan är två av elva fast anställda samhällskommunikatörer vid Regionbibliotek Östergötland. De introducerar och lotsar in nyanlända i det nya landet, med allt vad det innebär av kontakt med nya seder, myndigheter och beslutsvägar.

– Man kan säga att allt är nytt för dig som kommer hit. Det kan vara svårt att ta in först. För du kommer till en kultur där mycket på ytan verkar vara som i det gamla landet, men det är det inte, säger Shireen. Allt du trodde och visste var rätt är helt plötsligt fel.

– Systemen är helt olika, ta Arbetsförmedlingen som exempel, säger Ghassan. När du fått asyl och kommit in i etableringen så kommer du att ha mycket kontakt med dem. För de flesta är detta helt väsensskilt från hur det är i det gamla hemlandet. Då behöver du få hjälp med att förstå hur det fungerar och hur du ska göra.

När de själva kom till Sverige

Osäkerheten och att inte förstå hur saker och ting, både stora och små, fungerar känner de båda igen från när de själva kom till Sverige, Shireen från

Syrien och Ghassan från Irak.

– Du vet inte hur det fungerar, hur saker och ting är uppställda, du kan inte språket, säger Ghassan. Jag kommer ihåg någon av de första veckorna vi var här och skulle handla potatis på Ica Supermarket. Vi förstod inte

”... det blev starten för mig att se polisen på ett annat, nytt sätt. Men det tar tid innan rädslan försvinner.”

riktigt relationen pris – vikt i affärens skyltning och det slutade med att vi gick hem med potatis för 200 kronor!

Rädslan stannar kvar

De allra flesta som kommer hit har flytt från krig och myndighetssystem som förtrycker. Det sätter sina spår, många är till exempel väldigt rädda för polisen. Det hör till Shireens och Ghassans uppgifter att förklara att den svenska polisen är en hjälpande myndighet, inte en förtryckande och spionerande.

– Jag brukar berätta om när jag som nyanländ skulle gå till polisen för att ansöka om legitimation, minns Shireen. Jag var så rädd att jag skakade, men jag gick dit. Jag kom in i något som såg ut som en hotellreception. Där satt en vacker flicka och log snällt. Jag förklarade vad jag ville, hon

berättade – lugnt och vänligt – att jag var tvungen att göra på ett annat sätt. Och det blev starten för mig att se polisen på ett annat, nytt sätt. Men det tar tid innan rädslan försvinner.

– Man kan säga att vi får rädslan för polisen och myndigheter med modersmjölken. Vi undrar hela tiden vem som lyssnar, vem som står bakom vår rygg, fortsätter Shireen och Ghassan instämmer.

Pålitliga politiker

Att fritt få prata politik är heller inget som nyanlända törs. Det tar tid och mycket information om Sveriges politiska system för att övertala många nyanlända att svenska politiker inte är som de i det gamla hemlandet.

– Sverige har demokrati. För er är det självklart, men det är det inte för oss. Vi försöker förklara att du kan lita på svenska politiker, de menar oftast det de säger. Och du kan till och med ta kontakt med en politiker för att ställa frågor!

Att svenska myndigheter lägger sig i ditt privat- och familjeliv är också lite svårt att förklara. Vad har BVC med mina barn att göra? Vad gör egentligen de sociala myndigheterna – vill de ta ens barn? Det är två inte helt ovanliga frågeställningar.

– Här handlar det också om att förklara systemet och att Sverige är en välfärdsstat, säger Shireen. Myndigheterna vill ha kontakt med dig för att se om du behöver stöd. De vill ge stöd till de svagaste i samhället.

Shireen var den första samhällskommunikatören som anställdes, hon

Shireen Haj Mustaffa och Ghassan Al-Janabi är två av Regionbibliotekets elva samhällskommunikatörer. De introducerar och lotsar in nyanlända i det nya landet. Shireen och Ghassan har egna erfarenheter av hur det var att komma till ett land med annorlunda regler, lagar och traditioner.

började 2011. Ghassan är den hittills senast anställda, han började i augusti 2016. De är båda sociala, öppna människor som trivs väldigt bra med sitt arbete och som tycker om att hjälpa andra. Men de sticker inte under stol med att det också kan vara tungt att vara samhällskommunikatör. Du träffar många människor som är traumatiserade och trasiga, människor som behöver mycket stöd. Det kan vara svårt att inte ta med sig jobbet hem.

– Vi får själva bra stöd i jobbet, av arbetskamrater och chefer, säger Shireen. Men det kan ändå vara svårt att släppa alla berättelser du får höra, och människorna.

Det bästa av två kulturer

Själva är de idag väletablerade i Sverige, men Shireen säger skrattande

att hon fortfarande lär sig nya saker om det nya landet hela tiden och att hon försöker blanda det bästa av två kulturer.

Bäst och sämst med Sverige?

På frågan vad som är bäst med Sverige svarar båda två, utan att tveka: demokratin, friheten, de mänskliga rättigheterna och tryggheten. Efter lite funderande lägger Ghassan till naturen, och Shireen nickar instämmande.

De är lika samstämmiga när det gäller vad som är sämst: kylan på vintern, det ständiga mörkret på vintern och det ständiga ljuset på sommaren.

TEXT: LENA UDD
FOTO: ERROL TANRIVERDI
Regionbibliotek Östergötland

Fakta om samhällsorientering för nyanlända

De som har fått uppehållstillstånd i Sverige, har en etableringsplan eller kommit hit som anhöriginvandrare, omfattas av lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Det innebär bland annat att de, tillsammans med Arbetsförmedlingen, upprättar en etableringsplan. Den ska dels innehålla samhällsorientering, svenskundervisning och arbetsförberedande insatser, dels planering av bosättning och en beskrivning av etableringslotsens uppdrag.

Varje kommun ska erbjuda samhällsorientering på modersmål om minst 60 timmar. Den ska underlätta de nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet och ge en grundläggande förståelse för det svenska samhället.

I Östergötland är det Regionbibliotek Östergötland som ansvarar för samhällsorienteringen. Här har de lagstadgade 60 timmarna utökats med 12 timmars hands-on i internetanvändning och samhällets e-tjänster samt ytterligare ett block om tre timmar där regionens hälsokommunikatörer pratar om Migration och psykosocial hälsa. Specifikt för länet är även att alla nyanlända ska erbjudas tre timmars biblioteksinformation inom ramen för samhällsorienteringen.

Samhällskommunikatörerna i Östergötland talar: Arabiska, Syrianska, Somaliska, Persiska/farsi, Dari, Tigrinja, Amharinja, Ryska, Kurmandji, Franska, Engelska och Svenska.

Karis resa från det tyska barnhemmet

Att minnas sin historia, att sprida kunskap och att låta människor göra sina röster hörda är viktiga delar av kompotten som skapar ett bibliotek.

När Kari Rosvall besökte sin gamla hemkommun och Boxholms bibliotek kom ett svart kapitel i historien väldigt nära.

Den 27 januari uppmärksammas årligen Förntelsens minnesdag i hela landet. Det finns mycket med andra världskriget och nazismen vi känner till och har god kunskap kring och så finns det annat som inte är lika välkänt. Det nedlåtande uttrycket ”tyskungar” är kanske mer känt bland allmänheten än Lebensborn? Inför Kari Rosvalls besök i Boxholms bibliotek fick jag tillfälle att läsa hennes bok ”Barnet från ingenstans” och fick då lära mig mer om vad människor utsattes för i nazismens namn.

Placerades i barnhem

Ni har säkert sett henne skymta förbi i tv och i tidningar under sommaren och hösten, Kari Rosvall från Malexander i Boxholms kommun. Eller från Dublin, där hon bor sedan 17 år tillbaka. Eller från Oslo, där hon är född. Eller från Tyskland,

Kari Rosvalls norska mamma blev under ockupationen gravid med en tysk soldat. Åhörarna på Boxholms bibliotek berördes av hennes berättelse om hur hon via Tyskland kom som treåring till Malexander. Foto: Gen Larsson

dit hon endast några dagar gammal transporterades i en lastbil från Oslo tillsammans med andra norskfödda spädbarn. Eller från Linköping, som är den plats hon levde första delen av sitt vuxna liv.

Kari Rosvall föddes i Oslo 1944. Mamma var norska och blev gravid med en tysk soldat. Kari har inte mer än hans namn och vet inte heller hur relationen mellan de båda föräldrarna såg ut, eller om det alls kan beskri-

Lebensborn leddes av Heinrich Himmler

Lebensborn (Livets källa) var ett av Nazityskland skapat avelsprogram vars syfte var att skapa en ny arisk superras.

Programmet leddes av Heinrich Himmler och gick ut på att tyska män skulle sprida sina gener och tillsammans med blonda blåögda kvinnor producera barn.

I Norge upprättades under den tyska ockupationen flera Lebensbornhem, där kvinnorna kunde föda sina barn. Många barn blev bortförda till Tyskland där de adopterades av tyska familjer, eller placerades i så kallade Lebensborn-barnhem.

De barn som stannade kvar i Norge blev med nedsättande ordlag

kallade för tyskeunger och många har levt som utstötta ett helt liv.

Det finns mycket skrivet om både Lebensborn och Kari Rosvall och du hittar framför allt mycket information på nätet. Boken, Barnet från ingenstans finns på nästan alla bibliotek i Östergötland och Tranås.

Uppväxten hos fosterföräldrarna Simon och Valborg i Malexander tycks vara det som präglade Kari starkast och gett henne en grundtrygghet som är svår att rubba. Foto: Linnea Hermansson

vas som en relation. Karis mamma blev fräntagen sitt barn och tio dagar gammal blev Kari transporterad till Tyskland, där hon placerades i ett barnhem tillsammans med andra blonda, blåögda barn.

Ett hem i Malexander

Det nazistiska Lebensbornprojektet gick ut på att skapa en så kallad arisk superras med blonda friska barn. Det fanns flera Lebensborn-barnhem i Norge, men ett antal spädbarn förflyttades till Tyskland med eller utan sina mödrars vetskap. De som inte adopterades av tyska par blev placerade i så kallade Lebensborn-barnhem. Barnhemmet Kari vistades på befriades av svenskar och Kari placerades

på barnhem i Sverige. Hon tillskrevs ganska snabbt en utvecklingsstörning, eftersom hon inte kunde prata. ”Men vilket barn som aldrig blivit tilltalat har ett språk?” reflekterar Kari. En dag 1947 kom dock Karis räddning, i form av ett barnlöst par från Malexander. Kari såg mannen i ögonen och det var de snällaste ögon hon sett i hela sitt liv. Paret, Simon och Valborg, som inte alls haft som avsikt att ta med sig hem något annat än ett friskt barn fick snabbt ändra sig då Kari krupit upp i Simons knä och tittat honom djupt in i ögonen. ”Jag åker ingenstans utan det här barnet” sa Simon och så fick det bli.

Uppväxten i Malexander tycks vara det som präglade Kari starkast, och det

tycks ha gett henne en grundtrygghet som är svår att rubba. Längtan efter att få reda på sin bakgrund växte sig dock starkare och det var därför hon i tjuogaårsåldern kontaktade Röda korset för att be om hjälp. Ganska snart fick hon namn och adress till en kvinna bosatt i Oslo, samt en tågbiljett tur och retur Linköping-Oslo. Relationen med den biologiska mamman växte sig aldrig stark, men däremot har Kari efter mammans död fått kontakt med sin norska halvbror. Hon hade även en hel del kontakt med moderns sambo fram till hans död. Det var dock först som 64-åring som hela sanningen om Karis uppdagades. Hon har besökt Lebensborn-hemmet i Tyskland och hon fick hjälp att skriva sin bok.

Ett fantastiskt besök

Den 29 augusti kom Kari Rosvall till Boxholms bibliotek för att berätta sin historia. Mötet som uppstod mellan besökarna och Kari var mycket speciellt. Där fanns kusiner, granar och andra Malexanderbor, som var tydligt berörda över det livsöde som redogjordes för. Många av de som var här hade sett Kari under sin uppväxt utan att känna till den resa hon gjort, utan att känna till att hon varit i Tyskland och vänt. Det verkade som om den brutala verklighet nazismen stod för var närvarande i Boxholms bibliotek en kort stund. Tack vare ett fantastiskt besök av en fantastisk person avslutades kvällen med skratt och varma kramar med en pratsam Dublinbo med klingande östgötsk dialekt i centrum.

TEXT: LINNEA HERMANSSON
Boxholms bibliotek

Volontärer i Finspång hjälper nyanlända att lära sig svenska språket, lära känna Sverige och träffa nya människor.

En färgstark och lekfull utställning för barnen där det var helt okej att klättra på bokstäverna.

Direkt från biblioteksvardagen

Det demokratiska uppdraget? Är det inte det vi sysslar med varje dag, vid varje möte med våra besökare och låntagare? Absolut! Och direkt från biblioteksvardagen kan vi kort berätta om vårt integrationsarbete där "Låna en svensk" blev så uppskattat att våra volontärer inte räckte till.

Engagerade volontärer

"Låna en svensk" drog igång i december 2015 på Finspångs bibliotek. Liksom språkcaféet bygger det mycket på ett engagerat gäng volon-

tärer som vill hjälpa nyanlända att lära sig svenska språket, lära känna Sverige och träffa nya människor. Språkcafé-träffarna visar tydligt hur många nyanlända som kom och kommer till Finspång, och hur ivriga de är att lära sig svenska och förstå det svenska samhället.

Det har varit roligt att ta del av både deltagare och volontärers engagemang, befästa bibliotekets viktiga roll som mötesplats och inte minst höra de nyanlända bli allt säkrare på att tala svenska.

Från att det inledningsvis var ett

stort tryck på de volontärer som vi kallar Språkvän, och att antalet volontärer näst intill inte räckte till så upplever vi idag att efterfrågan har sjunkit något.

Nya integrationsidéer

Under 2017 fortsätter båda verksamheterna och biblioteket kommer satsa på att utveckla dem, och förhoppningsvis även testa nya idéer, något som stärks av att en av bibliotekets nyrekryterade medarbetare nu har integrationsarbete som fast arbetsuppgift.

I slutet av 2016 sökte och beviljades Finspångs bibliotek ett ekonomiskt bidrag för att utöka vårt integrationsarbete. Pengarna satsades främst på litteratur för nyanlända och i viss mån på dem som arbetar med nyanlända, som till exempel lärare på SFI-utbildningar. Planen har varit att utöka både beståndet av böcker som är anpassat för dem som är helt nya i Sverige, och för dem som har viss språkvana, att ha relevanta och bra böcker oavsett vilken nivå låntagaren i fråga ligger på.

I samband med att en viktig jubilar

firades detta år; den svenska tryckfrihetsförordningen fyllde 250 år, uppmärksammades det med en tryckfrihetsvecka under hösten. Det blev en vecka med bland annat en föreläsning av författaren Anders Rydell – uppmärksammad bland annat för boken Boktjuvarna, en utställning över tryckfrihetens historia och en serietecknarworkshop med Jimmy Wallin

Bygga med bokstäver

På samma tema men än mer riktat till våra yngre besökare, gästades biblioteket under hösten av utställningen

ABC bokstavslek. En färgstark och lekfull utställning för barnen där det var helt okej att klättra på bokstäverna, åka rutschkana utför och känna på och bygga med bokstäver i olika storlekar. Här bjöd biblioteket särskilt in förskolorna till egna ABC-visningar, vilket uppskattades och utställningen blev välbesökt.

TEXT: ELISABET CSERHALMI
OCH ELLINOR MONELL
FOTO: KRISTINA SJÖBERG
Finspångs bibliotek

Ett kulturellt vardagsrum

Biblioteken är en demokratisk institution och har en central roll för att överbygga klyftor i samhället. Här träffas människor från olika delar av världen, olika åldrar och bakgrund. Här kan var och en utifrån behov och nyfikenhet söka kunskap och information om vitt skilda ämnen. Genom utställningar och litteratur kan besökarna inspireras och utvecklas, möta kultur och upplevelser.

Socialt och kulturellt nätverk

Kring borden i tidningshörnan debatteras ofta både stora och små världshändelser. Många besökare har i biblioteket funnit en fristad och har här ett viktigt socialt och kulturellt nätverk. Tidskrifter, dagstidningar, kaffe och datorer är det som lockar de flesta besökarna.

Vid våra datorer sitter det ofta personer från olika länder och språkområden. De försöker hjälpa varandra med diverse ärenden, fylla i blanketter, översätta texter med mera. Det händer ofta att diskussionerna växlar mellan somaliska, arabiska, franska eller andra språk. Det är alltid någon som kan hjälpa till att hitta de ord och fraser som är nödvändiga. Och ibland rycker bibliotekspersonalen in och hjälper till också.

Biblioteket är inte längre utlåningscentral av medier utan fungerar mer som ett kulturellt vardagsrum.

På biblioteket träffade vi på många nysvenska män och skolbarn. Men var fanns alla nysvenska mammor?

Efter att ha inlett ett samarbete med öppna förskolan i Kisa, startade vi bebisbokprat för nysvenska mammor och deras bebisar. Det var hösten 2015, och när den bollen väl var i

rullning så gick den inte att hejda. Nu är vi inne på tredje terminen och efter att vi har haft de fyra inplanerade träffarna, så har de fortsatt att träffas varje vecka. Många nysvenska mam-

mor har hittat till biblioteket, och det har blivit något av en mötesplats för dem där de gärna stannar länge.

De flesta förskolor i Kinda fick på hösten besök av Mamma Mu och Kråkan. Vi läste "Mera fart, Mamma Mu" som bilderboksbio. Barnen fick varsin biljett, vi sjöng tillsammans och gjorde Mamma Mu-gympa. När vi bjuder in till sagostund på biblioteket så kommer de engagerade föräldrarna med sina barn. Men nu fick alla förskolebarnen på avdelningen en sagostund, oavsett bakgrund. Barn i den åldern kan ju inte ta sig till biblioteket själva. Sagostunderna blev som "Boken kommer", fast för barn.

Läsecirklar med LSS

Under 2016 har bibliotek anordnat både bokcirkel och läsecirkel för deltagare inom LSS-omsorgen. Bokcirkeln ägde rum på Kisa bibliotek under våren där deltagarna under fyra träffar diskuterade böcker utifrån olika valda teman. Det var bland annat känslor och djur.

På hösten valde vi ett annat koncept, en läsecirkel. Då besökte personal från biblioteket en av de dagliga verksamheterna under fyra tisdagar och hade högläsning. Temat var främst humor men även lite spänning. Högläsningen är mycket uppskattad inom denna målgrupp och detta kommer förmodligen fortsätta under 2017.

TEXT: THOMAS C ERICSSON

FOTO: KINDA BIBLIOTEK

En våg som skapade nya vägar

Götabibliotekens läslustprojekt Läs vågen avslutades 2016 med ett gemensamt tema: Läs bara! – Att möta något nytt.

Flera av biblioteken valde att arrangera boksamtal kring boken Ankomsten av Shaun Tan, som handlar om hur det är att som flykting komma till ett nytt land. Andra plockade upp temat i föreläsningar med bland annat fristadsförfattaren Housam Al-Mosilli.

Även skrivarcirklar,

Nytt för 2016 var annars att flera bibliotek inte enbart arrangerade bokcirkel utan även skrivarcirklar, som till exempel Kinda bibliotek i samarbete med Föreningen för Alternativ Ungdomsverksamhet i Kinda och Borensbergs bibliotek som ordnade skrivövning med författaren Katarina Genar för 9-12-åringar. I övrigt var nya svenskar och föräldrar två mål-

grupper som många bibliotek vände sig speciellt till detta år.

När nu projektet avslutas kan vi notera att vi har haft drygt 10 000 deltagare i cirka 200 aktiviteter. Då flertalet av dessa har inneburit flera träffar är det totalt drygt 300 tillfällen då människor har träffats för att diskutera böcker, skriva, berätta, med mera!

Utvecklande

De viktigaste erfarenheterna för biblioteken är att personalen har utvecklats som cirkelledare och i att hålla i boksamtal, att man har utvecklat biblioteket som mötesplats, utökat samarbetet inom biblioteken och med andra aktörer samt prövat nya sätt att marknadsföra biblioteket på till nya målgrupper.

TEXT: LILLEMOR ENGHOLM GUY
Regionbibliotek Östergötland

Boken Ankomsten av Shaun Tan handlar om hur det är att som flykting komma till ett nytt land.

Ny i Sverige – välkommen till biblioteken!

Biblioteket är ett redskap och en mötesplats för att komma in i det etablerade svenska samhället. Linköpings stadsbibliotek har under flera år arbetat med målgruppen ”nya i Sverige”. Hos oss finns ett rikt utbud som underlättar integration och gemenskap mellan människor. Det finns särskilda hyllor med material för den som är ny i Sverige, till exempel körkortsboken på olika språk, språkurser och böcker på lättläst svenska. Barn kan lyssna på sagostunder på sitt modersmål och vi erbjuder bokcirklar på lätt svenska.

Projektet Ny i Sverige startades under hösten 2016 med extra medel från Linköpings kommun för att utveckla verksamhet för nyanlända flyktingar. Inför 2017 har vi fått 150 000 kr i bidrag från Statens kulturråd för att fortsätta utveckla Linköpings stadsbibliotek till en inkluderande och attraktiv mötesplats för alla.

Språkvän och språkcafé

Som nyanländ finns det ett stort behov av att få träna på att tala det svenska språket i ett vardagligt sammanhang. På biblioteken finns språkcafé och språkvänner som bygger broar mellan människor. De syftar till att nyanlända får träffa personer som är etablerade i Sverige. Språkcaféer finns sedan många år på biblioteken i Ryd och Skäggetorp. De sker 1-2 gånger i veckan, där fikar man och pratar med varandra.

Språkvän startades under 2016 på huvudbiblioteket och på Ljungsbro bibliotek. Möten kan ske i bibliotekens lokaler där det finns tillgång till

Antoine Sabbagh med språkvännen Berndt Karlsson.

lexikon och annat material från Ny i Sverige-hyllan.

Boka eget rum

På huvudbiblioteket finns möjlighet att boka ett eget rum. Behoven hos deltagarna skiljer sig: vissa vill kanske fokusera mest på språkträning medan andra vill träffa någon från en annan kultur och utbyta erfarenheter. I skrivande stund har tio par sammanförts på huvudbiblioteket.

Ljungsbro har haft nio par ”igång” i olika konstellationer och upplägg. Det handlar till exempel om läxhjälp (matte och vårdämnena), läsa bok och diskutera, gå promenad och samtala. Parallellt har en grupp pensionerade lärare undervisat en familj som inte får SFI.

På försommaren hade vi i Ljungsbro inte tillräckligt många svenskar för att alla som ville träna svenska skulle kunna få en språkvän. I princip varje dag kom människor som ville ha en språkvän. Så efter sommaren startades istället Språkträffar med hjälp av de svenskar som anmält sitt intresse för att vara språkstödjare. Två tider per vecka är avsatta och de används till både läxhjälp, samtal och ren svenskundervisning, allt efter behov. De flesta av vårens språkvänner träffas fortfarande och då ofta på biblioteket, eller har biblioteket som utgångspunkt.

Mycket glädje

Den här verksamheten är en stor glädjekälla. Man umgås, skrattar och pratar, vilket ger en annan bild av integration än den som ofta visas. Det känns otroligt gott i hjärtat att vi i personalen tillsammans med våra besökare får möta den bilden i stort sett varje dag!

Vill du ha en språkvän? Gå in på www.visessprakvanner.se (Vi ses! Språkvänner i Linköping).

Texter från Linköping:
MARIA ENGMAN, MED FLERA
FOTO: LINKÖPINGS STADSBIBLIOTEK.

Bokmässan Läsa på olika sätt

I april genomfördes bokmässan ”Läsa på olika sätt” för fjärde året i rad, i år utökat till två dagar för olika målgrupper. Besöksantalet har stadigt ökat och i år deltog cirka 450 personer! Mässan riktar sig till äldre, samt personer med annat modersmål än svenska som är i behov av lättläst litteratur.

Kultur- och fritidsnämndens ordförande Cecilia Gyllenberg Bergfasth invigde mässan. SFI-elever från Birgittaskolan berättade om sitt diktprojekt och några elever läste även upp sina egna dikter på scenen. Bibliote-

Författaren Sofia Bergvall på bokmässan Läsa på olika sätt.

ket informerade om bokcirklar med lättlästa böcker och att man kan få en språkvän. Författaren Sofia Bergvall läste högt ur sina lättlästa böcker.

Vilja förlag och Lättläst förlag berättade om sin utgivning och tipsade om lättläst material. För musikunderhållningen stod Mathias Beltramo.

Bokcirkel om Ankomsten

Tänk dig att du kommer till ett nytt land.

- Du kan inte språket.
- Du vet inte hur du ska få ett arbete eller någonstans att bo.
- Allting känns främmande.
- Din familj och dina vänner har du lämnat bakom dig.

Inom projektet Läsvägen arbetade vi med boken Ankomsten av Shaun Tan. Boken bygger enbart på bilder och innehåller ingen text. Den kan läsas av alla, oavsett vilket som är ens härkomst eller språk.

Fristadsförfattare

Linköpings fristadsförfattare Housam Al-Mosilli deltog i en bokcirkel om Ankomsten under hösten. Att vara fristad innebär att en kommun stöttar en författare som förföljs i sitt hemland.

Housam kommer från Syrien och anlände till Linköping i februari 2016.

Housam Al-Mosilli. Foto: Maria Engman.

Hur skulle du beskriva boken Ankomsten?

Den är djup, chockerande, verklig, kreativ, dramatisk och bra gjord från pärm till pärm.

Kan du relatera till berättelsen?

Tja, det är idén om krig, lidande, exil ... Det är alltid detsamma oavsett var du kommer ifrån. Det är alltid samma monster, som boken visar, som livnär sig på hopp och drömmar. Jag kan personligen känna igen de flesta av detaljerna i resan och ändå finns det en hel del mycket värre historier som vi inte känner till ännu från alla krigs-

zoner över hela världen sedan början av historien.

Vem rekommenderar du att läsa boken och varför?

Enligt min mening är denna bok universell, och varje levande människa borde läsa den. Det är inte en bok riktad till endast till ankommande, utan likvärdigt också riktad till folket i det nya landet och det är därför han använder omslag i två olika språk för att nå oss alla. Jag rekommenderar boken för alla åldrar och alla nivåer.

Vad är din erfarenhet av att vara en del av denna bokcirkel?

Det är första gången jag är medlem i en bokcirkel. Det var ett utmärkt tillfälle att träffa nya människor och lyssna på många intressanta och olika åsikter om huvudmotivet i världen nu: ankomster. Det var också väl organiserat av vårt bibliotek och en utmärkt val av en sådan viktig och intressant bok. Jag hoppas att denna typ av bokcirklar kommer att sprida sig mer och få den uppmärksamhet de förtjänar.

Nour Al Asadi och Maria Niemi är redo för fler berättelser på svenska och arabiska.

MJÖLBY

Sagostunder söker nytt ord

Under sista halvåret 2016 ordnade Mjölby bibliotek fem sagostunder på arabiska och svenska. Maria Niemi har berättat på svenska och Nour Al Asadi har översatt till arabiska. Båda är överens om en sak inför fortsättningen: ordet sagostund är inte helt lätt att hantera på andra språk

Från början var det tänkt att ordna sagostunder på både somaliska och arabiska, men efter att ha provat sig fram bestämde sig personalen att satsa på målgruppen med arabiska som modersmål.

– Vi har fått testa vad som fungerar i lokalväg och vad som önskas av barn och föräldrar, konstaterar Maria och Nour som besökt bostadsområdet Lundby och bjudit in till bibliote-

ket i samband med Kulturdagen.

Till slut landade sagostunderna i ABF-lokalen ”Ostkupan” som ligger nära bostadsområdet Prästgårdsleden där många arabisktalande bor. Målet var att locka familjer som annars inte besöker biblioteket – det visade sig dock att de flesta besökarna redan besöker biblioteket regelbundet.

Inga traditionella sagostunder

Träffarna i ”Ostkupan” blev välbesökta, sista gången kom över 30 personer. Men några traditionella sagostunder med svenska mått blev det inte, istället har Maria och Nour valt att läsa och översätta en bok tillsammans. Flera familjer var ovana vid sagoberättande och därför blev det lika spännande för såväl föräldrar

som barn. Efteråt har alla fikar och pratat, något som blivit minst lika viktigt som berättandet.

Sammanfattningsvis kan vi säga att det har varit väldigt livliga möten med en engagerad skara av barn och föräldrar.

Intresset för en fortsättning 2017 är stort och minst fyra träffar är inplanerade under första kvartalet. Förmodligen kommer ordet sagostund att bytas ut eftersom alla inte förstår vad det innebär.

Vi klurar på ett nytt ord för att bjuda in till träffarna där det viktiga är att läsa tillsammans och lära av varandra.

TEXT OCH FOTO: MJÖLBY BIBLIOTEK

När det fria ordet stör

När Mjölby bibliotek firade det Fria ordets 250-årsjubileum med en Tyckfrihetsvecka och en utställning om förbjudna böcker blev det liv i luckan. Biblioteket skälldes ut på Facebook och personalen fick läsa både det ena och det andra. ”Fruktansvärt osmakligt initiativ. Gör om och gör rätt med våra skattepengar! Men vad är detta för trams?”

– Att det blev reaktioner är inte så konstigt. Det är svåra frågor och svaren är inte alltid givna. Men vi blev ganska förvånade över personangreppen och den hätska tonen i många kommentarer, säger bibliotekschef Anya Feltreuter.

– De som själva kom in till biblioteket och kunde läsa kommenta-

terna om böckerna och diskutera var betydligt mer positiva.

Förbjudna böcker

Utställningen av förbjudna böcker pågick under en vecka. Varje bok fick ett bokmärke med en kort motivering till varför den är är/har varit kontroversiell, och varför man kan läsa den idag. Några exempel på böcker

som uppmärksammades är Pippi Långstrump och Harry Potter – som är förbjudna i vissa länder. Men de böcker som väckte mest uppmärksamhet var Mein Kampf, Tintin i Kongo och Lilla Hjärtat.

– Många ifrågasatte hur vi kunde skylta med de böckerna i en tid när främlingsfientligheten växer, säger Anya. Jag förstår oron, men menar tvärtom att risken för intolerans och främlingsfientlighet växer när debatter och åsikter sopas under mattan.

– Det här är böcker som finns i Götatabliotekens samlingar, tillgängliga för alla med lånekort. Vi valde att sätta dem i ett sammanhang och ifrågasätta dem under veckan.

Diskussionen om yttrandefrihet tar ofta sitt avstamp i länder långt ➤

► bort, länder där du inte kan yttra dig fritt utan att kanske mista ditt liv.

Veckan innehöll så mycket mer

Avsikten med Tyckfrihetsveckan var att lyfta fram att demokrati och demokratiska rättigheter är något som skapas och prövas varje dag, även i Sverige. Utställningen var bara en del i detta. Men de andra programpunkterna, som till exempel ett föredrag av Linköpings fristadsförfattare och ett annat om journalism och tryckfrihet, fick betydligt mindre uppmärksamhet.

– Turbulensen kring Tyckfrihetsveckan väckte också starka känslor hos oss i personalen. Jag blev ombedd att skriva en artikel för SVT Debatt. Titeln var ”Därför ställer vi ut Mein Kampf”. Den illustrerades med ett bildmontage av mig och boken. Det var jobbigt. Åsikterna

som framförs i boken är så långt ifrån mina egna du kan komma. Men min utgångspunkt är att vi lär oss av att läsa och debattera med andra. Då måste våra besökare, i största möjliga mån, få en chans att ta del av källan i o censurerad form.

Det demokratiska uppdraget

Biblioteket kommer fortsätta att arbeta med yttrandefrihet, tryckfrihet och demokrati. Ett exempel är att all personal deltog i utbildningsdagen om bibliotekens demokratiska uppdrag i februari, där också Anya medverkade. Arbetet på hemmaplan har också bara börjat, och det kan nog leda till många utmaningar.

– Jag tänker att vi på biblioteken inte får vara rädda för att lyfta svåra frågor. Vi är vana vid att så gott som alltid få positiv kritik, och det är trev-

ligt, om än inte särskilt utvecklande. Vi har i uppdrag att verka för det demokratiska samhällets utveckling. Det är ett stort uppdrag. Och det är ett uppdrag vi måste ta på allvar. Hur ser vi till att vi är ett bibliotek som på riktigt möjliggör för människor att bilda sig en uppfattning? Det är det som är vårt uppdrag, inte att styra vilken den uppfattningen sedan blir. Samtidigt ska vi stå upp för värderingar som alla människors lika och okränkbara värde. Som sagt, det är ett stort uppdrag och det är ett uppdrag som vi med säkerhet behöver vrida och vända på ett par gånger för att komma fram till hur vi, på våra respektive bibliotek, ska förhålla oss till.

TEXT: LENA UDD
FOTO: AGNETA HAGELIN

Tyckfrihetsveckan i Mjölby väckte starka känslor. ”Vi på biblioteken inte får vara rädda för att lyfta svåra frågor”, tycker bibliotekschef Anya Feltreuter.

Foto: Agneta Hagelin

Leonards plåster

Under hösten 2016 och våren 2017 träffas tolv av Götatabibliotekens barnbibliotekarier vid fem tillfällen för att arbeta och samtala utifrån frågeställningar i Leonards plåster.

Biblioteken har haft sagostunder i hundra år? Varför? Vad är en sagostund? Hur bra? Hur ta reda på det? På vilket sätt är barnen delaktiga? Måste den hållas på biblioteket? Hur kommunicerar bibliotekspersonalen med medföljande vuxna? Vems barn? Sagoläsarens? Bibliotekets? Hur sker språkutveckling?

Tar fram kvalitetsmarkörer

Förutom att diskutera frågeställningarna i Leonards plåster undersöker deltagarna hur det ser ut på det egna biblioteket och tar fram kvalitetsmarkörer för att lätt kunna checka av att verksamheten håller hög kvalitet.

Arbetet med Leonards plåster följer den kvalitetsmodell som Kungliga biblioteket och landets bibliotekschefer har kommit överens om att använda för att följa upp hur biblioteksplaner används, och lagens skrivningar om att ”folkbibliotekens

utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet”.

(Det finns en bra film på YouTube från Regionbibliotek Stockholm som heter Kvalitet i sagostunden av Pia Borrman. Rekommenderas, den tar ca 20 minuter.)

Reflektera över verksamheten

Åse Hedemark (som har vuxit upp i Vadstena) är medförfattare till Leonards plåster. Till vardags är hon lektor i Biblioteks- och informationsvetenskap vid institutionen för Arkiv – Bibliotek – Muséer, ABM, vid Uppsala universitet. Åse gjorde observationsstudier av sagostundsaktiviteter på uppdrag av Regionbibliotek Stockholm, det går att läsa om i boken Leonards plåster.

Vid en av träffarna fick deltagarna möjlighet att lyssna till Åse Hedemark om observationerna i samband med sagostunder och barns delaktighet och sedan diskutera viktiga frågeställningar kopplat till det.

Reflektioner över den egna verksamheten på det här sättet, tillsammans med kollegor från flera bibliotek, gör både den professionella

Vad är Leonards plåster?

Ett plåster. Spelar ofrivilligt huvudrollen på en sagostund.

En bok. Om syfte, barnsyn och kvalitet i bibliotekets sagostunder av Pia Borrman och Åse Hedemark.

En metod. Att utforska kvalitet i bibliotekens tjänster i allmänhet och samtal och utveckling av sagostunder, barns språk och delaktighet i synnerhet. Synliggör bibliotekspersonalens kompetens och sagostundens kvalitet.

kompetensen som krävs i jobbet mer synlig och den tysta kunskap som utvecklas inom en över tid. Intressant och utvecklande och bidrar till tjänster av hög kvalitet.

TEXT OCH FOTO: KERSTIN OLSSON
Regionbibliotek Östergötland

Lördagsbussen packar upp för en dag på Väster i Motala.

En buss kommer lastad

Hösten 2016 åkte Motalas bokbuss under sju lördagar till tre stadsdelar där det bor många nya svenskar. Syftet var att visa vad biblioteket har att erbjuda.

Det är en solig lördagsmorgon när bokbussen backar in mellan Östensons och Råsnäskyrkan på Väster i Motala. Personalen ställer upp bord

med information och fika. Konsumentvägledaren Kerstin Bengtsson samlar ihop några broschyrer som fått vingar i den snåla blåsten. Projektledaren Lillemor Engholm Guy ställer sig vid mataffären för att bjuda in förbipasserande till bussen.

– Det är spännande att ta med sig biblioteket och dess verksamhet till områden där folk faktiskt lever och bor. Men det är inte självklart att de kommer bara för att vi plötsligt finns här. Många verkar väldigt fokuserade på att enbart göra sina ärenden till affären och gå hem igen. Därför står jag här för att de ska förstå att de är välkomna in, säger hon.

Områdena som bussen har åkt till är Ekön, Charlottenborg och Väster i Motala. Utöver bokbussens vanliga utbud har personalen tagit med sig ett hundratal böcker på arabiska, somaliska och tigrinja för både barn och vuxna. Bussen har även haft med sig teknisk utrustning som dator, surfplattor, skrivare, skanner och

kopiator. Tanken är att besökarna ska kunna använda utrustningen i bussen.

– Det är inte alla som har dator hemma, samtidigt som det nästan är en nödvändighet i dagens samhälle både för att kunna inhämta information och kommunicera med andra. I grund och botten handlar det om demokrati, säger Lillemor.

Flera språk i arbetsgruppen

Just den här lördagen är det Mamma Mu-tema på bussen med sagoläsning på tre språk och pyssel. Tre barn har just gått tipspromenaden om Mamma Mu som är uppsatt mellan bussen och kyrkan. De kliver in i bussen för att lämna sina ifyllda talonger. Bibliotekarien Mazen Mohammed tar emot lapparna och rättar dem inför dagens första dragning.

– Om ni går in i kyrkan så har vi pyssel där inne, säger han och berättar att bussen har fått låna en lokal av församlingen.

– I arbetsgruppen har vi dels Ma-

zen som talar arabiska, dels Faryad Mohamed som pratar somaliska, säger Lillemor.

– Det är helt fantastiskt att ha med dem när vi åker till de här områdena. Speciellt när dem vi träffar inte riktigt kan svenska än.

Framtidens mediebusar

Lördagsbussen, eller den mångspråkiga mediebussen som den egentligen kallas, är en del av ett regionalt projekt om digitala bokbusar. I det ingår även Norrköpings bokbuss.

– Tanken är att pröva hur framtidens digitala mediebusar kan utrustas och hur de kan anpassas för personer med funktionsnedsättningar, berättar Lillemor.

En kvinna kommer in på bussen och blir glad när hon ser att hon kan låna körkortsboken på arabiska. Dessutom kommer personal och barn från den natt- och helgöppna förskoleavdelningen Nattugglan. De tycker att det är perfekt att de kan

Förstudien Mångspråkig mediebuss

Genomfördes sju lördagar 3 september– 26 november

Syftet har varit att:

- med hjälp av bokbussen marknadsföra bibliotekens tjänster och utbud få fler i målgruppen att komma till huvudbiblioteket,
- testa att använda bokbussen som en ambulerande filial i vissa prioriterade områden,
- testa att ge teknikhjälp i bussen,
- testa ett erbjuda samhällsservice och kulturupplevelser i bussen,
- testa vad som bör finnas med i

bokbussen både vad gäller teknik och material i övrigt.

Bussen har besökt stadsdelarna:

Ekön, fyra lördagsförmiddagar kl. 10–12, Charlottenborg, fyra lördagseftermiddagar kl. 13.30–15.30, Väster, tre lördagar kl. 11–14

Vi har haft ca 375 besökare. 64 procent av dem har varit barn.

Finansiering: Vinnova, Region Östergötland samt Motala bibliotek med totalt 252 000 kronor. Förstudien var en del av det regionala projektet Digital mediebuss.

Kommunfullmäktiges ordförande Elias Georges samtalar med bussens chaufför Percy Thernelius och sagoläsaren Faryad Mohamed.

eftermiddagen började det bli dags att packa ihop för den här gången. Chauffören Percy Thernelius fäller ihop borden och langar in dem till Mazen. Mari-Louise Wammar som har ansvarat för pysslet inne i kyrkan kommer med korgar fulla av papper, saxar och färgpennor.

– I dag har vi haft ett fyrtiotal besökare på bussen, säger Lillemor, som inte tycker att höstens tillfällen är tillräckliga för att de boende riktigt ska ha hunnit upptäcka bussen och de möjligheter den erbjuder.

– För det skulle vi behöva komma regelbundet under en längre period.

Vad är du nöjd med i det här projektet?

– Att det faktiskt har kommit så många barn som verkligen ville vara med trots att en del knappt kunde svenska.

TEXT OCH FOTO: LINDA H AXELSSON OCH LILLEMOR ENGHOLM GUY
Motala bibliotek

Två unga besökare passar på att titta på film i bussen.

En bokbussnörd berättar

När Thomas Almqvist gick i pension i december 2016 blev han inte bara månadens mest kramade bibliotekarie. Han hade också jobbat på bokbuss i 37 år. Så här berättar han:

”När jag vintern 1980 började som bibliotekarie på Norrköpings Stadsbibliotek, hade vi två bokbussar. En tredje bokbuss togs i drift hösten samma år. Från och med 1981 var jag bokbussansvarig och fortsatte med det tills jag slutade 2016. Vi hade alltså tre bokbussar i drift 1980-1990, innan kommunalreformen höll på att knäcka hela verksamheten. Varje kommunaldel skulle i demokratins intresse själv besluta om man skulle ha någon bokbussverksamhet eller inte. Två bokbussar såldes ganska snabbt och även den tredje var på väg bort, innan tendensen äntligen kunde brytas.

Fick ordentligt på skallen

Den nyaste bokbussen såldes alltså när den bara var tio år gammal. I en radiointervju sa jag att jag själv funderade på att köpa den för att ställa upp den på sommarstället, där den skulle fungera som hönsbarnhus. Om man kopplade den fanns ju både lyse och värme och hyllorna skulle fungera alldeles utmärkt som redan – de lutade ju till och med inåt, så att äggen inte skulle ramla ner på golvet. Det här sa jag ju för att få ett antal lokalpolitiker att skämmas. Hönsbarnhuset skulle fortfarande ha texten Norrköpings Stadsbibliotek målat på utsidan. En del tyckte det var roligt, men Norrköpings Stadsbibliotek var då fortfarande en kvinnodominerad och dessutom väldigt allvarlig arbetsplats, varför jag fick ordentligt på skallen av några av damerna i huset. ”Tuppen” i hönsbarnhuset var på den tiden bibliotekschefen Conny Äng. Idag är det inte alls lika allvarligt på biblioteket.

Standarden har utvecklats

Under min tid i Norrköping har jag varit med om att sälja bokbussar, men vid två tillfällen har jag fått vara med om att köpa bokbussar. Första gången var 1986, då Kitokori var leverantör, andra gången 2010, då Helmarks i Markaryd levererade. 1986 blev det två resor för oss till Kausala i Finland, medan vi nöjde oss med en resa till Markaryd. Det var ju inte riktigt lika häftigt att åka dit.

Standardnivån och tekniken på en ny bokbuss har ju hela tiden utvecklats. De första bussarna jag åkte med saknade till och med toalett, idag finns både toalett, mik-

rovågsugn, kylskåp och handikapplift. På 80- och 90-talen gällde kamerautlåning, idag ligger vi on-line och kan i princip ge samma service som på huvudbiblioteket. Att ha stor bokkännedom har alltid varit viktigt på bokbussen, men innan datorn fanns, var ju en bokbussbibliotekarie också tvungen att ha hela katalogen i huvudet.

Om jag inte var bokbussnörd från början, så blev jag det ganska snart i Norrköping. Jag är väldigt tacksam för alla människor jag fått träffa runt om i kommunen, människor i alla åldrar. De sjuåringar jag hjälpte att hitta bra böcker 1980 fyller 44 år i år. När jag rört mig på stan i Norrköping, är det alltså många vuxna, som jag inte känner igen, som hälsar på mig men som jag förstår känner igen mig från bokbussen. Bokbussverksamheten i Norrköping har idag en markant barnprofil, där 90 procent av utlånen är barn- och ungdomsböcker. Ändå kan bokbussens betydelse även för äldre människor inte nog betonas. Det är fortfarande så att bokbussen fungerar som byns sociala samlingspunkt på hållplatser som Simonstorp, Kvarsebo, Tallebo, Norsholm och Kimstad. Vi har samma funktion som den gamla lanthandeln hade förr.

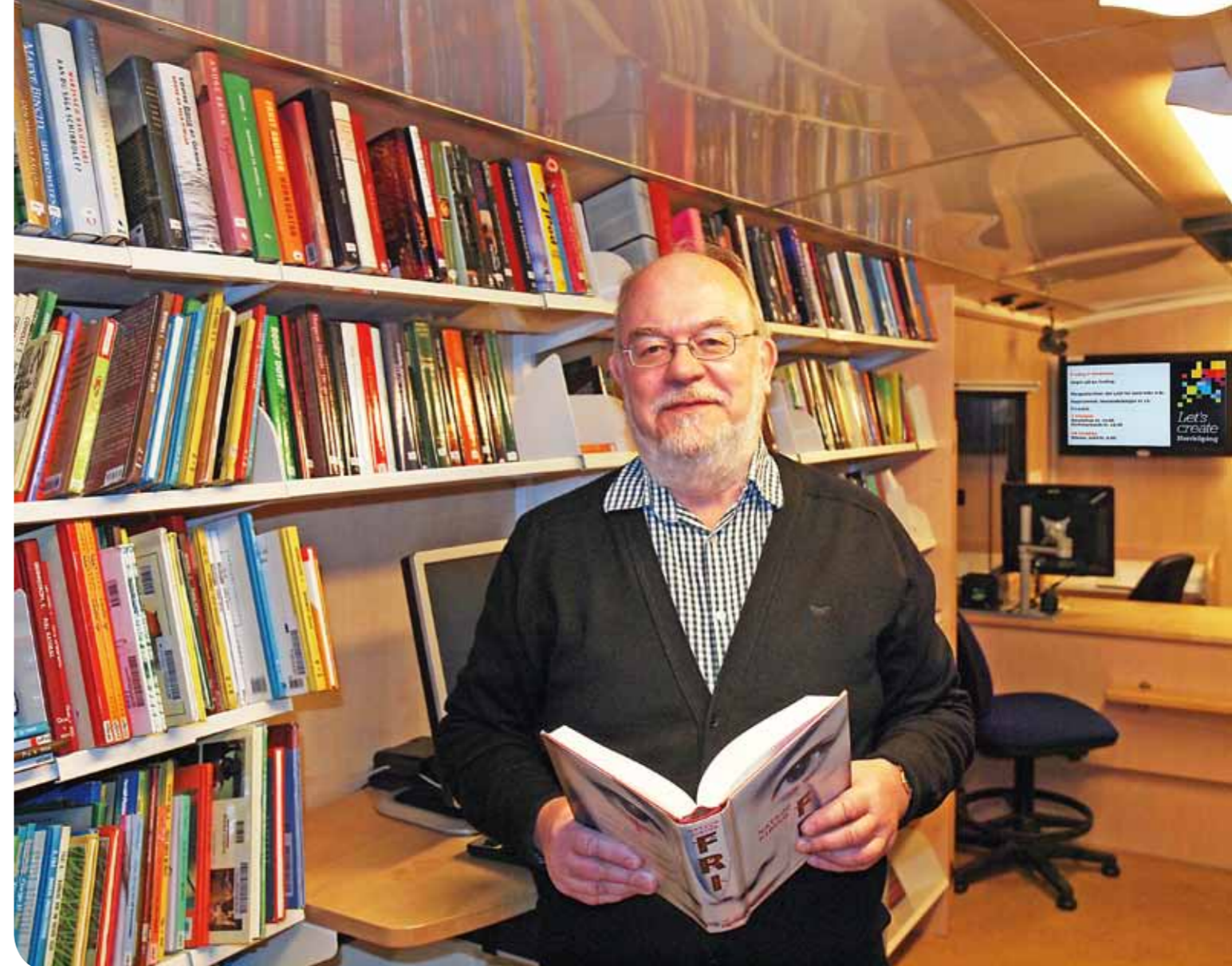
Mängder av anekdoter

Jag har ju naturligtvis mängder av anekdoter att berätta men nöjer mig med tre.

På bokbussen kommer man ju väldigt nära låntagarna, eftersom det verkligen är personlig service det handlar om. Bokbusschauffören håller på att backa upp mot gamla affären i Svärtinge (idag fungerar huset som förskola). Det går inte bättre än att han backar rakt in i hörnet på affären med ett väldigt brak. Den kvinnliga expediten

i dag finns toalett, mikrovågsugn, kylskåp, handikapplift och on-line-utlåning.

Thomas Almqvist har jobbat på bokbuss i 37 år. Han gick i pension i december har många minnen. De barn han hjälpte att hitta bra böcker 1980 är nu passerat 40 och många gamla bokbusskunder hälsar på Thomas på stan.

kommer springande ut till oss och ropar med kraftig nasal norrköpingsdialekt: ”Grabber, om ni ska handle, kan ni väl gå genom dörrn!”

På en annan hållplats ute på landet minns jag en äldre man, som alltid tog av sig träskorna, innan han steg ombord. Han ville inte, som han sa, lorta ner på golvet. Han hade emellertid en sådan kraftig fotsvett, att det blev stora blöta fotspår efter honom i stället.

En annan äldre man, vid hållplats Grensholms slott, brukade gå in i svinstallet medan han väntade på oss. Han hade jobbat där, när han var yngre. När han kom in i bussen, var han alltid på gott humör, men hade då med sig ett antal fåflugor som vi fick dras med sedan under hela veckan. Och fåflugor är som bekant svåra att slå ihjäl.

Ett enda långt ärevarv.

Den sista månaden på bokbussen i Norrköping kändes som ett enda långt ärevarv. Jag uppvaktades med blom-

mor, chokladaskar, böcker, glögg och även med högvis med jättefina teckningar av många skolbarn. I december var jag också Norrköpings mest kramade bibliotekarie, men min sista bokbusstur – som dessutom skulle ha varit årets sista för hela bokbussverksamheten – blev aldrig av. Vi tog oss inte ens ut ur garaget, sedan startmotorn slutat fungera. Det blev ett något snöpligt slut på alltihop, men som en arbetskamrat sa: ”Men Thomas, fattar du inte att bokbussen är väldigt ledsen för att du ska sluta.” Och vad gör en ledsen bokbuss förstås – den slutar att fungera.

Man arbetar inte som bibliotekarie. Man är bibliotekarie, vilket alltså innebär att man aldrig slutar att vara bibliotekarie, ens som pensionär. Tack, Norrköping – arbetskamrater och låntagare – att jag under 37 år har fått arbeta med er! Jag kommer att sakna er...”

TEXT: THOMAS ALMQVIST
FOTO: JÖRGEN DAHLBERG

Då var Zolas böcker olämpliga

En lördag i mitten av april firades Stadsbibliotekets hundraårsdag i Söderköping med tidsenliga kläder, tårta, teater, författarbesök med mera. Det är en aktiv hundraåring där mycket har förändrats sedan starten.

Den 14 april 1916 hölls den högtidliga invigningen av Söderköpings bibliotek, tack vare Fröken Annie Nyström som hade testamenterat 2 000 kr till Söderköpings stad för att grunda ett folkbibliotek. Vid starten hade biblioteket 742 böcker att erbjuda. Biblioteksstyrelsen var noga med vad som lästes och ansåg till exempel att böckerna ”Nana” och ”Brottslig kärlek” av Emile Zola inte var lämpliga att inneha.

Mycket har hänt sedan dess, tillgången till olika typer av media har blivit mycket mer omfattande, i synnerhet sedan vi blev ett Götabibliotek. Fem öppet-timmar i veckan

har blivit till femtio och lokalerna används flitigt till arrangemang och möten för såväl barn som vuxna, det kan handla om allt från Barnsliga lördagar till Språkcafé, Litteraturquiz, Filosofiskt forum eller internetkurser. Vi arbetar aktivt för att öka den digitala delaktigheten och att tillgängliggöra och förmedla pålitlig och nyanserad information. Under 2016 förstärktes arbetet gällande tillgänglighet och mångfald i och med en ny tjänst.

Firande hela året

100-årsjubileet har firats hela året men särskilt mycket firades det lördagen den 16 april. Med tidsenliga kläder, långa kjolar och tjustiga

hattar, välkomnade vi besökarna som bjöds på tårta, teater, författarbesök, utställningar, skapande verkstad, bokhjul och invigningstal av Gunilla Carlsson, ordförande i Riksdagens kulturutskott. På liknande sätt hölls i november en fest speciellt för alla barn i Söderköping.

Under sommaren bjöds alla Söderköpingsbor och tillresta på skön läsning i stadens parker och på andra orter i kommunen. Totalt monterades 25 hängmattor och 10 boklådor – något som fick stor uppmärksamhet och mycket uppskattning. Det här var ursprungligen en idé för 100-årsfirandet men eftersom det blev så lyckat har vi bestämt oss för att återskapa

sommarbiblioteket även kommande sommar. Bondens bokhylla – åtta författarbesök i sommarvackra Söderköping, gick av stapeln för elfte sommaren i rad. Det här året höll vi till på Söderköpings Brunn med Björn Ranelid, Martina Haag, Linda Olsson och Ebba Witt-Brattström som de största publikdragarna.

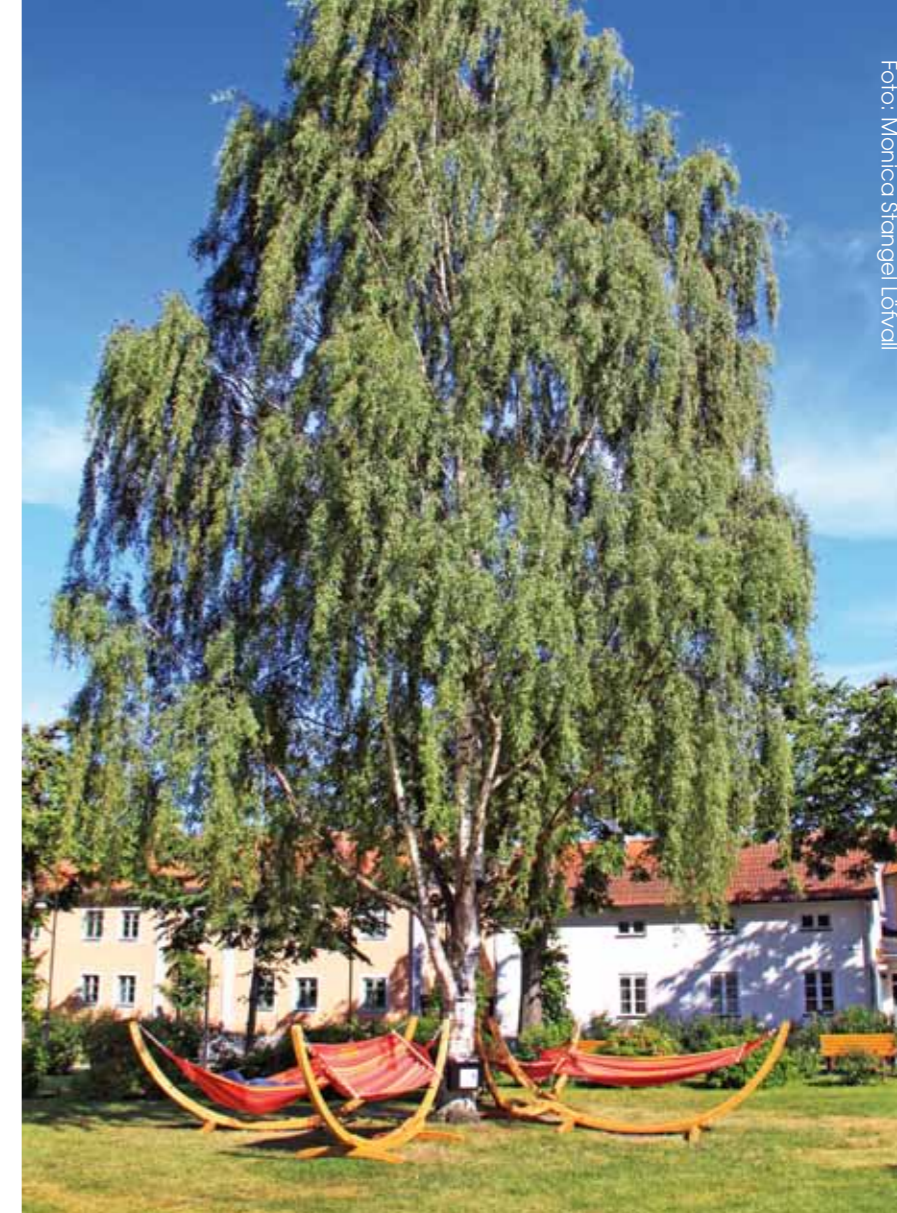
Läsvågen

I arbetet med att vidareutveckla biblioteket som mötesplats och använda cirkeln som metod för läsning, berättande, samtal och skrivande arrangerade vi bland annat ”Hemliga sällskapet” för barn med totalt åtta sammankomster i stearinljusens sken. Hemliga gäster blandades med berättelser från mörka hålor och djupa skogar. Bokcirkeltillfällen ordnades för vuxna och bokcirkelkassar infördes. Under temat ”Att möta något nytt” föreläste Zulmay Afzali inför fullsatt salong om sina upplevelser av flykten från Afghanistan och arbetet med ensamkommande ungdomar. Den textlösa boken ”Ankomsten” av Shaun Tan lästes och diskuterades tillsammans med elever i språkintruktionsklasser.

Samarbete i fokus

Många av våra aktiviteter arrangeras i samarbete med Kulturkontoret och de andra verksamheterna i det gemensamma huset. Tillsammans håller vi Stinsen levande som en öppen mötesplats och arena för kultur, samtal och bildning.

Nästan varje lördag är en barnlig lördag då barn från tre år bjuds till Stinsen för att pröva yoga, bilderboksbio, sjunga, se teater eller skapa. Spel, skapande, deckarvandring och

Under sommaren bjöds Söderköpingsbor och tillresta på skön läsning. Totalt monterades 25 hängmattor och 10 boklådor.

författarbesök var inslag på skolloven. En gemensam temadag arrangeras varje år i Stinsen, i år gick den i hälsans tecken.

Höstens Barnboksveckor

I samarbete med Kulturskolans bild- och dramapedagoger bjöd biblioteket under höstens Barnboksveckor in kommunens förskolebarn till skapande och dramatisering. Att på det här sättet jobba med utgångspunkt i barnlitteraturen under veckorna fyra har blivit en tradition att måna om, och en festlig vernissage fick inviga barnens egen utställning även i år. I läsprojektet ”Ishavspirater” som riktar sig mot lite äldre barn, samarbetar vi

med såväl Kulturskolan som Vetenskaparna i en härlig blandning av litteratur, drama och vetenskap.”

”Boken kommer” fick en omstart under 2016 då vi i ett samarbete med hemtjänsten nu erbjuder hemleverans av böcker till äldre låntagare i kommunen.

Stinsen används också flitigt av föreningar, ett exempel på det är den långlivade serien ”Nyfiken på” som görs av Föreläsningföreningen. Föreläsningsserien är mycket uppskattad med namnkunniga och aktuella journalister, debattörer och författare.

TEXT: JOHANNA HELLSTRAND
Söderköpings bibliotek

En vanlig vecka i Vadstena

En novembervecka 2016: en man har ringt och ber att få hjälp med att göra en behovsutredning för sin sjuka mor. Lite senare ringer en äldre kvinna och vill ha hjälp med att få färdtjänst till sjukhuset i Linköping. En representant för KRO frågar om några konstnärer kan få ha ett möte på biblioteket. En studieombudsman från ABF kollar en del praktiska detaljer kring Vadstena ABF:s 100-årsjubileum som i december uppmärksammas på biblioteket ...

Frågor om nästan allting

Behovsutredning och färdtjänst? Varför vänder sig medborgare till biblioteket för att få hjälp med sådana saker? Hör det till bibliotekets demokratiska uppdrag? Ja, kanske? Allt fler medborgare hittar inte i det moderna samhällets informationsflöde men de hittar till biblioteket. ”Fråga biblioteket, vi har svaret” hette en pr-kampanj på 1990-talet och den kampanjen var mycket framgångsrik, vi får numera frågor om nästan allting.

Det är nog ingen som begär att vi skall skriva behovsutredningen eller beställa taxin till sjukhuset, det finns begränsningar även i våra kompetenser och i vårt uppdrag. Men det hör till bibliotekets demokratiska uppdrag att vi hjälper medborgaren med kontakten, att förmedla frågan till den som kan ge det professionella svaret. Sådant ”förmedlingsarbete” gör vi ofta på Vadstena bibliotek, faktiskt varje dag.

Annars är bibliotekets demokratiska uppdrag fortfarande att vara ett rum för samhällsdialog. Uppdraget är inte helt lätt att definiera och, när/om så behövs, avgränsa. I Vadstena finns exempelvis en praxis som säger

Till bibliotekets demokratiska uppdrag hör att hjälpa medborgaren att hitta rätt i informationsflödet. Ibland kan medborgaren vara så desperat att hen är beredd att ta till extrema metoder ...

att biblioteket inte får användas för politisk information/diskussion. Motiveringen är att biblioteket skall vara objektivt, opartiskt. Men hur mycket samhällsdialog blir det när vi utestänger det politiska samtalet?

Frivilligt flyktingarbete

Samhällsdialogen på biblioteket hålls alltså (än så länge) på lite mer ofarlig mark men det handlar ändå om en viktig dialog i form av utställningar, studiecirkel och föredrag som studieförbund och föreningar arrangerar och som belyser olika kulturella ämnen. Bibliotekets etablerade roll inom folkbildningen kan ha bidragit till att vi tidigt involverades i det frivilliga flyktingarbetet som startade vid årsskiftet 2015/2016. Volontärerna vände sig till oss för att få ett rum att vara i, för att samtala och planera. Och till bibliotekets fördel, säger volontärerna, hör att vi är opartiska och objektiva.

På ett litet bibliotek tar det demokratiska uppdraget, som det beskrivs ovan, ganska mycket av personalresursen. Arrangemang, temaveckor

och allmän samhällsinformation lägger beslag på åtskilliga personaltimmar, i synnerhet när den ena temaveckan följer på den andra. Det är inte alltid som vi då ens själva reflekterar över det som är viktigast i bibliotekets demokratiska uppdrag, att tillhandahålla böcker som ur olika synvinklar och med olika uttrycksätt beskriver/tolkar vår omvärld i tid och rum.

Kan någon annan klara det?

Ibland ”leker” jag med tanken att vi helt skulle fokusera på böckerna (=alla typer av media oavsett format). Och låta någon annan offentligfinansierad aktör ta ansvar för studieförbundens studiecirkel och föreläsningar, föreningarnas aktiviteter och de kreativa människornas utställningar. Och låta någon annan dessutom ta hand om all kopiering och it-stöd som vi hjälper allmänheten med. Men skulle det fungera? Uppriktigt sagt, tror jag inte det.

TEXT: URBAN BÄCKSTRÖM
FOTO: VADSTENA BIBLIOTEK

Biblioteket – ett hus för alla och alla frågor.

Mamma Mu besökte biblioteket. Hennes och Kråkans bus blev en uppskattad berättelse för barn i förskoleåldern.

Kommunens barn och ungdomar erbjöds att delta i Sommarboken, som är ett sommarläseprojekt.

Många barn bidrog med sina tankar om kärlek

Under 2016 har vi har fått besök av många barn, och ett flertal av dessa har kommit tillsammans med sina klasser. Vid besöken har kommentarer som: ”Jag vill inte gå än, jag vill läsa klart först” hörts. På filialerna har glada utrop fyllt biblioteket när de glittrande ögonen fastnar på en ny titel som de har väntat på, eller när de får sin reserverade bok. Tacksamhet och glädje har fyllt biblioteksrummen i Valde-

marsvik, Ringarum och Gusum under året. Det är underbart att få tillfälle att presentera nya spännande titlar för alla barn med sina olika förutsättningar och behov.

Kärlek och vänskap

Kring Alla hjärtans dag medverkade kommunens barn i utställningen ”Kärlek på biblioteket”. Här fick de skicka in bilder eller texter som handlade om kärlek och vänskap.

Utställningen blev mycket uppskattad och många barn var med och bidrog med sina tankar om kärlek. Mamma Mus kompis Kråkan var väldigt slarvig i slutet av året och tappade bort saker och ting när han och Mamma Mu besökte biblioteket. Något som förstas uppmärksammades av barnen. Efter besöket samlades bilder in på Mamma Mu och Kråkans bus, vilket i sin tur blev en berättelse för barn i förskoleåldern. Barnen skrattade

extra mycket åt bilden där Mamma Mu skrämde Tummen på bibliotekets barnavdelning.

Läsbingo i sommarens tecken

Till sommaren erbjöds kommunens barn och ungdomar att delta i Sommarboken, som är ett sommarläseprojekt. Detta år utökades det med läsbingo i sommarens tecken.

För att markera en ruta i läsbingot skulle man bland annat läsa tio minu-

ter i badkläder, i gräset, under ett bord eller medan man äter något gott. Även här var det många av kommunens barn som deltog.

Med strumpor på händerna

Vi gjorde om samma aktivitet under läslovet på hösten och döpte aktiviteten till Halloween-läsbingo.

Här skulle man istället läsa tio minuter med kuslig röst, läsa med strumpor på händerna eller läsa

för en spindel, för att få en ruta på bingobricken. Även detta var väldigt uppskattat bland barnen. Och vem vill inte läsa med strumpor på händerna?

TEXT OCH FOTO: LINA SCHRÖCK
Valdemarsviks bibliotek

Från Tahirtorget till Ydre

Steget från demokratirörelsen på Tahirtorget i Egypten till Ydre kommunbibliotek kan tyckas otroligt långt. Men så långt är det faktiskt inte, menar Christine Åström.

Christine tillträdde sin tjänst som biblioteksansvarig vid Ydre kommunbibliotek under hösten 2016. Då kom hon och maken Charlie närmast från Göteborg där de drev ett produktionsbolag som arbetade med olika scenkonstprojekt. Nytt hem för familjen, som även består av två barn, blev Asby prästgård. Och den nya arbetsplatsen för Christine, som är utbildad bibliotekarie, blev just biblioteket i Österbymo.

Kulturprojekt i Egypten

– Under åren 2003-2011 arbetade vi mycket i Egypten, vi mer eller mindre bodde där. Då arbetade vi med flera olika kulturprojekt, det handlade till exempel om utbildningsprojekt med stöd av Svenska institutet där vi utbildade egyptiska teater tekniker och scenarbetare.

Christine berättar att det i Egypten, framför allt i huvudstaden Kairo finns en stor och levande oberoende kulturscen. Där jobbade hon och Charlie i inhemska projekt och med egna föreställningar som turnerade och spelades på festivaler och scener runt om i Egypten. En återkommande spelplats var biblioteket i Alexandria – där den oberoende organisationen I-ACT drev en internationell teaterfestival.

– När vi arbetade med att utbilda unga egyptier inom scenkonst och teater teknik handlade det mycket om att ge dem självförtroende och visa dem att deras röster och synsätt har betydelse.

Kulturscenen i Kairo har av tradition inte dragit sig för att utmana regimen även om det förstås finns ett visst mått av självcensur, berättar Christine. Men efter revolutionen har klimatet hårdnat. Kulturarbetare, konstnärer och ideella organisationer utsätts för upprepade razzior.

Arbetet i Egypten gav fantastiska erfarenheter som går att använda i många sammanhang. Också på biblioteket i Sverige pågår ett arbete för det fria uttrycket och ordet.

Teatrar stängs, öppnar igen, stängs... Det pågår en ständigt kamp för det fria uttrycket.

Också på biblioteket pågår ett arbete för det fria uttrycket och ordet, framhåller Christine. Även om det inte blir lika påtagligt som i Egypten. Men biblioteket är också en plats för att ge människor självförtroende och inse att deras röster har betydelse.

– Biblioteket är en fri arena dit alla – barn, unga, gamla, nya svenskar – har tillträde. Det är en obunden plats som inte kräver att du ska ha en speciell tro eller att du ska köpa något. Alla får komma hit – utan motprestation. Ydre är en liten ort, som på alla andra små orter i Sverige finns här inte så mycket av samhällsservice. Här finns en bank, en vårdcentral och folktandvård för barn och unga. Och så finns biblioteket.

Fantastiska erfarenheter

– Biblioteket är en plats där du kan tycka till, kanske prata om det som händer på orten – till exempel om det ständiga nedläggningshotet av vårdcentralen. Biblioteket är också en plats där det går att skapa aktiviteter och nå ut till människor i lokalsamhället.

– Arbetet i Egypten gav fantastiska erfarenheter som går att använda i många sammanhang. Inte minst på biblioteket där du möter många olika människor med många olika behov.

TEXT: LENA UDD

Kulturscenen i Kairo har av tradition inte dragit sig för att utmana regimen.

Christine Åström menar att biblioteket i Ydre också erbjuder människor möjlighet att få självförtroende och inse att deras röster har betydelse.

Planeringen för flytten fortskrider

När flyttar ni? En vanlig fråga på Åtvidabergs bibliotek. Ingen flytt 2016 - men innan löven faller under 2017 ska den bli av! Planeringen fortskrider, idéer och önsningar stöts och blöts. Ritningar diskuteras och justeras. Och i B-fabriken, Nya biblioteket, Kulturcentrum eller vad namnet blir, river duktiga hantverkare väggar och isolerar tak.

Personalen diskuterar meröppet-system, lokalplanering och integration mellan folk- och gymnasiebibliotek och gör studiebesök på andra bibliotek hos generösa kollegor runt i Götatabiblioteken.

Under hösten har vi blivit två nya på bibblan: Kristina Nilsson vikarierar sen november som barn- och ungdomsbibliotekarie och med inriktning mångkultur, och jag började i Åtvidaberg i mitten av augusti.

Ta del i samhällslivet

En ny biblioteksplan är på gång och vi funderar över hur vi bäst ska utföra våra uppdrag och nu ska vi alltså reflektera över demokratiuppdraget:

Vad gör vi under ett år? Jo. Vi visar kommunens planer i biblioteket, vi pushar för medborgarenkäter, vi har samhällsorientering för nyanlända, studieförbund och föreningar har presenterat sina verksamheter under året. Förutom att vi dagligen handleder i sökande och sovrande i informationsdjungeln, är detta något av vad vi knåpat med:

E-medborgarveckan: erbjud invånarna hjälp att ta del i samhällslivet på olika sätt. Marie bjöd på utställning om egen nedladdning av och tips på talböcker, men även ljudböcker, lättläst och böcker om dyslexi. Personalen visade hur Daisyspelarna fungerar - och en person gick och

Sommarläseklubben följdes upp med produktion av egna böcker.

köpte en direkt efter informationen. Patrick som jobbar med fritid och turism, visade föreningar och enskilda hur man lägger in evenemang på Visit Östergötlands hemsida. Robin Törnqvist från Hagdahlska huset i Linköping demonstrerade praktisk vardagsteknik och Joakim Ekberg från 1177 vad man kan göra på deras hemsida; boka besök, recept m.m.

Populärt för barnen

Demokratiuppdrag läsfrämjande: Biblioteket var med under de tre veckor

Sommarlovslägret pågår i år också och bjöd på boktips och pysselaktiviteter. Maria, Ingela och Sara ordnade Sommarläseklubben, med det populära bollhavet; en boll per läst bok i skyltfönstret. Arrangemanget följs upp med vinterboken. Sagostunder med besök av bland annat polis och sjuksköterska blev succé. Mamma Mu-veckan med bilderboksvisning var välbesökt och förskolor och skolor ställde ut sina egna Mamma Mu-alster i biblioteket. Karin hade en läsaktivitet där barn fick uttrycka sig

Under 2016 erbjöd biblioteket många läsfrämjande aktiviteter.

och göra sin egen bok. Efter Bok & biblioteksmässan bjöd Karin, Marie och Kathrin på bubbel och babbel: Glimtar från bokmässans boktips blandades med bilder ur vimlet och lite cider.

Givande diskussioner

En bokcirkel som startats för något år sedan har spontanförsatt med hjälp av vaken personal som lyssnat in barnens önskemål. Läsarna går nu i sexan, och Kristina har redan haft möten och reflekterande boksamtal i

Läsvågens anda. Under vecka 46 ordnade Kathrin läscaféer med animerad visning av, och samtal om boken Ankomsten. Diskussionerna var givande och deltagarna fascinerades av Shaun Tans empatiska, fantastiska bilder samtidigt som de njöt av Lollo's kaffe. Idén fortplantade sig till en av ortens bokcirkel som sökte tips och idéer för att få cirkeln att utvecklas.

Nya infallsvinklar på livet

Demokratiuppdrag kultur: I samarbete med Åtvidabergs fantastiska före-

ningsförening avnjöts en kväll med Christoffer O'Regan. Salongen var fullsatt när vi förflyttades 200 år bakåt i tiden, fick några myter avlivade och nya infallsvinklar på livet då, jämfört med nu. Och under Lilla lördagsmusiken bjuder Kulturskolan underhållning några lördagar per termin. Framtiden ser ljus ut i Åtvidaberg.

TEXT: KAROLINA ANTONSSON
FOTO: ÅTVIDABERGS BIBLIOTEK

Biblioteket är ett självklart centrum

Till oss vänder sig låntagare/besökare/kunder/invånare med alla frågor man kan tänka sig. Vi försöker hjälpa till med det vi kan och slår vakt om biblioteket som ett självklart centrum för kulturella möten, öppenhet, dialog och debatt.

Vi tog fram en ny Biblioteksplan för Tranås kommun under 2016. Här fick vi tillsammans formulera visionerna för prioriteringar och utveckling för verksamheten de närmaste åren.

Att biblioteken finns till för alla är en av grundtankarna i denna plan. Och alla som jobbar här brinner för att sprida ett innehåll som speglar detta. Vi vill ha mångfald och kvalitet.

Här ska finnas bredd och nöje, finkultur och det oväntade: böcker, filmer, spel, musik, utställningar, program, konsthändelser, sagostunder, språkcaféer... Vi bjuder in för att undersöka och problematisera, för att roa, sprida nyheter och bevara tradition.

Snabba med Pokémon

Tittar vi på året som gått i siffror har vi haft 104 719 utlån under 300 öp-

petdagar och fått 137 989 besökare. I snitt blir det 460 per dag. Under 2016 anordnades 197 arrangemang, studiebesök; utställningar; program och föreläsningar. Stolta kan vi berätta att vi redan den 3 augusti erbjöd en Pokémon Go-aktivitet, endast arton dagar efter att spelsuccén lanserades i Sverige. Ett exempel på hur vi försöker prioritera barn och unga i vår verksamhet.

Låna en Tranåsbo

Tack vare vår språkvärd Jaleelah Al Maliki kan vi också satsa extra på stöd till arabisktalande och vi har börjat med sagostunder på arabiska.

Tillsammans med studieförbund har vi varje vecka kunnat erbjuda Språkcafé språkträning i svenska språket, liksom projektet Låna en Tranåsbo, där nyinflyttade invånare via biblioteket kan låna en frivillig person för möten, för att träna språk, lära känna staden och göra något trevligt tillsammans.

Det har erbjudits en bokcirkel på persiska och en afghansk utställning om drakar.

Tryckfrihet och samarbete

Vi uppmärksammade tryckfrihetsåret med en egen utställning med böcker som varit kritiserade i olika tider.

Vi har också haft Hbtq-utställning, liksom satsning på läsfrämjande, lättläst, plus en Legimus-utställning där vi presenterade Myndigheten för tillgängliga mediers digitala bibliotek och nedladdningstjänst.

Våra lokaler och utställningsytor har lånats ut till andra förvaltningar för information, för skolor att ställa ut i projekt, sportförening som jubilerat, liksom flertalet konst- och fotoutställningar.

Högläsning på äldreboenden

Som alla andra bibliotek erbjuder också vi möjlighet för besökare att följa med i samtids debatt och händelser – i tidningar, tidskrifter, söka kunskap och information i våra hyllor, Götas gemensamma katalog och fjärrlån, via våra lånedatorer – snart också läsplattor för utlån...

Man kan få hjälp med ordbehandling, guide för att söka källkritiskt,

Språkvärden Jaleelah Al Maliki ger extra stöd till arabisktalande.

kopiera viktiga handlingar och skriva ut dokument.

Vi har lättlästa alternativ eller talböcker och skickar hem det som önskas till den som inte tar sig hit, ordnar högläsning ute på äldreboenden.

Spökvandring i magasinet

Vi har haft föreläsningar om politisk populism, om det forntida Mesopotamien samt om bakgrunden till konflikten i Syrien, poesiläsning av fristadsförfattare från Georgien, bokcirkel med Piratensällskapet, författarböcker av Anna Laestadius Larsson, föreläsning av Lasse Berg med flera.

Vi bjuder in klasser i olika årskurser för visningar och ordnar lånekort.

Vi har haft lyrikworkshop för unga, barnboksvecka, barnteater, boksnack för barn och unga, spökvandring i magasinet, filmvisning, sagoläsning med teaterlever och julpysel.

Två klassuppsättningar har vi köpt in av Shaun Tans Ankomsten, i samband med projektet Läsvägen, till öppen bokcirkel och för framtida läsprojekt i skolorna.

Ett självklart centrum

Till oss vänder sig låntagare/besökare/kunder/invånare med alla frågor man kan tänka sig. Vi är stolta över förtroendet och att man ofta tror att vår personal kan lösa alla tänkbara problem, även om det inte alltid är så. Vi kommer i alla fall alltid försöka hjälpa till med det vi kan och slå vakt om biblioteket som ett självklart centrum för kulturella möten, öppenhet, dialog och debatt.

TEXT OCH FOTO: PETER ÅKESSON
Tranås Stadsbibliotek

2016 års Unga berättare!

Meriem Jamil från Norrköping blev 2016 år skrivarstipendiat.

För elfte året i rad genomfördes Unga berättare. Juryn hade det spännande och roliga uppdraget att välja ut tio vinnare bland alla bidrag som kommit in till tävlingen. I juryn ingår författarna Maria Fagerberg och Katarina Genar, Arvid Harju, Fokusbiblioteket i Linköping, Johan Hagesund, DIBB förlag och Sebastian Sas, Film i Öst.

Omröstning på webben

Vinnarna presenterades på Mjölby bibliotek i oktober och de vinnande novellerna publicerades på Götatabliotekens webbsida. Fram till och med december pågick därefter en läsarmröstning på webben om årets bästa novell. Novellen ”Tonårshjärtat” fick flest röster vilket innebär att Meriem Jamil från Norrköping blev 2016 år skrivarstipendiat.

Juryns motiverade sitt val av ”Tonårshjärtat” på följande sätt:

”En fin berättelse om två tonårstjejer som växer upp och blir vuxna och helt annorlunda. Fångar känslan av bultande tonårshjärtan, av att våga allt, vilja synas och höras, och tomheten när den tiden är över.”

Meriem Jamil får, som brukligt är för stipendiaten i Unga berättare, delta i en skrivarkurs under 2017.

TEXT: LILLEMOR ENGHOLM GUY
FOTO: PRIVAT

Biblioteken ännu mer tillgängliga

Under 2016 gasade Götatablioteken upp sitt tillgänglighetsarbete ytterligare. När året tog slut hade nästan alla bibliotek klara tillgänglighetsplaner, där allt ifrån lokaler till information satts under luppen för kommande åtgärder.

De flesta av Götatablioteken har redan en hög tillgänglighet, men det finns också en hel del som kommer att åtgärdas under de närmaste åren. Det handlar om allt från takbelysning till tydligare skyltning.

NOTERAT

Pigg 50-åring fortsätter att utvecklas

Östgöta Taltidning fyllde 50 år under 2016. Tidningen grundades 1966 av Linköpings- och Norrköpings kommuner plus De blindas förening, som Synskadades Riksförbund hette tidigare. Den kommer ut en gång i veckan och är till för alla som inte kan läsa vanlig svarttext.

Innehållet är blandat: reportage, nyheter om synskadadehjälpmedel, nyheter om forskning, äldrefrågor, nytt från kommunerna, frågesport, Östgötahistoria och tilläggsinformation – det vill säga sådan information som

den som har en synskada behöver få men inte får från andra media.

Majoriteten av läsarna är över 75 år och för många är detta den enda tidning de läser.

Den tekniska utvecklingen har gått från stora rullband på 60-talet, till kassett på 70-talet, och CD från och med år 2003. Nu finns tidningen även som nätupplaga, plus att den också kan laddas ner i en digital taltidnings-spelare. Den ges ut av Regionbibliotek Östergötland.

LENA UDD

Mer ljud till fler

I slutet av 2016 var det startskott för två nya projekt i Östergötland och Tranås: Taltidningen till fler och Talboken kommer.

I det förstnämnda projektet ska regionbiblioteket tillsammans med Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, arbeta för att sprida kunskap och metoder för att fler ska få tillgång till tillgängliga medier, och då med särskild tonvikt på att fler tidningsläsare ska få tillgång till de nya, digitalt distribuerade taltidningarna. Det ska ske i samarbete med regionens syncentral, bibliotek samt personal inom LSS- och äldreomsorgsverksamheter.

Talboken kommer är det projekt MTM driver för att introducera det nya sättet att distribuera talböcker. I starten handlar det om att de som har en digital dagstidning, och därmed en talboksspelare som är ansluten till internet, ska kunna få sina talböcker via den, istället för att få böckerna på cd. Läntagaren ringer till sitt bibliotek och berättar vad hen vill låna, eller får boktips. Bibliotekarien laddar sedan upp böckerna i låntagarens digitala bokhylla och därifrån distribueras boken till den nätanslutna bandspelaren.

LENA UDD

Götatabiblioteken är ett samarbete mellan Regionbibliotek Östergötland, de tretton Östgötakommunerna och Tranås kommun.

Med ett konto hos Götatabiblioteken får du tillgång till över 1,5 miljoner böcker, ljudböcker, talböcker, e-medier, filmer, spel, tidningar och därtill flera databaser. Med en enda gemensam katalog får alla mer av allt. Bara att reservera och hämta på ditt bibliotek!

Du kan också låna, ladda ner och lyssna direkt på Götawebben:
www.gotatabiblioteken.se

I Götatabiblioteken 2016 får du ett axplock av vad biblioteken i Östergötland hade för sig under året.